

Handlingsplan for iværksættere

- Baggrundsrapport



Vækst med vilje

Regeringen
Januar 2003

Handlingsplan for iværksættere - baggrundsrapport



Handlingsplan for iværksættere - baggrundsrapport

Publikationen kan bestilles hos:

Schultz Information
Vognmagergade 7
1120 København K

Tlf.: 43 63 23 00
e-mail: schultz@schultz.dk

Publikationen kan også hentes på Økonomi- og Erhvervsministeriets hjemmeside: www.oem.dk

Oplag: 1.000

Pris: 50,00 kr. inkl. moms

ISBN trykt udgave: 87-7862-163-1
ISBN elektronisk udgave: 87-7862-165-8

Design og produktion:
Formula Tryxager

Trykt i Danmark, januar 2003
af Formula Tryxager

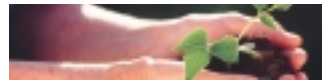
Økonomi- og Erhvervsministeriet
Slotsholmsgade 10-12
1216 København K
Telefon: 33 92 33 50
E-mail: oem@oem.dk
Hjemmeside: www.oem.dk





Indholdsfortegnelse

1. Vækst gennem virkelyst og risikovilje	7
2. Vækst gennem professionel erhvervsservice	21
3. Vækst gennem administrative lettelser	33
4. Vækst gennem finansiering og skat	43
5. Vækst gennem kommercialisering af viden og forskningsresultater	55



Introduktion

Regeringens ambitioner om, at Danmark i 2010 skal ligge i den europæiske elite på iværksætterområdet stiller krav til såvel det private erhvervsliv som de offentlige myndigheder. Det fordrer bl.a., at de rammevilkår, der eksisterer for at starte ny virksomhed i Danmark, er attraktive. Både set i forhold til et liv som lønmodtager og set i forhold til de rammevilkår, der tilbydes iværksættere i resten af Europa.

Med *Handlingsplan for iværksættere* lancerer regeringen en række nye initiativer og tiltag, der er med til at sætte kursen for de kommende år. Og set i sammenhæng med de tiltag, der bl.a. er taget med *Konkurrenceevnepakken* lanceret i starten af 2002 og regeringens vækststrategi *Vækst med vilje* fra foråret 2002, er iværksætternes forhold styrket på en række områder. Det gælder både de iværksættere, der står på spring til at starte en ny virksomhed. Og de iværksættere, der allerede har startet en virksomhed og nu er i gang med at få den til at vokse.

Denne *baggrundsrapport* går i dybden med de initiativer som regeringen lancerer i handlingsplanen gennem en mere detaljeret beskrivelse af initiativerne og de problemstillinger som initiativerne skal rette op på. I denne *baggrundsrapport* vil der samtidigt blive givet et billede af, hvor stærke rammerne for iværksættere er i Danmark sammenlignet med forholdene i de førende OECD-lande.

Baggrundsrapporten er opdelt i fem kapitler. Kapitel 1 har fokus på de forhold, der spiller meget direkte ind på den danske iværksætter- og risikokultur. Kapitel 2 har fokus på den del af den offentlige erhvervsservice, der er rettet mod nye og nystartede virksomheder. I kapitel 3 er fokus på de administrative forhold, der har indflydelse på det at starte en virksomhed op, samt at få en ny virksomhed til at vokse. Adgangen til finansiering og beskatning af iværksættere er i fokus i kapitel 4. Afslutningsvis handler kapitel 5 om de specifikke forhold omkring iværksættere, der starter innovative og højteknologiske virksomheder.

Hvert kapitel indeholder en række initiativbokse, markeret med grå farve, der beskriver de initiativer, der er præsenteret i handlingsplanen. I kapitlerne er der desuden bokse, der fx beskriver specifikke eksisterende forhold omkring iværksætteri, principperne bag fremtidens iværksætterpolitik mv.

1. Vækst gennem virkelyst og risikovilje



Virkelyst og risikovilje er grundlaget for en stærk iværksætternation. Danmark har brug for mennesker med gode ideer. Gode ideer er grundlaget for den velstand, vi har i dag og i fremtiden. Og der er ingen tvivl om, at Danmark er et land med mange gode ideer.

Danmark har også brug for mennesker, der tør tage chancen og omsætte en god ide til konkret handling. Gode ideer er kun noget værd, hvis der er nogen, som vil tage risikoen og føre dem ud i livet.

Virkelyst og risikovillighed skal parres med godt købmandsskab. Det vil sige med mennesker, der kan kombinere ideer med risikovilje og næse for gode forretninger. Uden de tre ingredienser kan vi ikke forvente at blive den iværksætternation, som regeringen har ambition om.

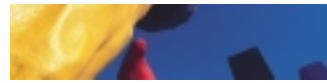
I praksis er der mange ting, der påvirker danskernes virkelyst og risikovilje. Det drejer sig blandt andet om holdningen til dem, som det går godt. Den måde vi uddanner de unge mennesker. Snakken hen over middagsbordet. Den måde medierne skriver om iværksættere og nye virksomheder. De muligheder vi giver folk for at få udbytte af en ekstra indsats. Og den måde vi behandler folk, som vil tage en chance igen.

Alt sammen er det en del af det, vi kalder den danske iværksætterkultur. Det er her iderigdommen, initiativet og handlekraften tager sit udgangspunkt. En dynamisk iværksætterkultur er ikke kun vigtig for at få flere nye virksomheder. Det er mindst lige så vigtigt i de eksisterende virksomheder og i den offentlige sektor. Derfor har regeringen som led i sin vækststrategi sat et mål om, at virkelysten og risikoviljen skal styrkes over en bred kam.

1.1. Dansk iværksætterkultur

Selv om den danske iværksætterkultur er svær at definere og måle, har den længe været et yndet diskussionstema. I den offentlige debat er der mange, der har gjort sig til talsmand for, at den danske iværksætterkultur er for slap, der ikke er risikovilje nok, og at janteloven holder énerne nede.

De seneste års undersøgelser tegner et billede af et Danmark, hvor der er bevægelse og opbrud i vores holdning til at starte egen virksomhed - den gamle jantelov får nogle ridser i lakken i disse dage. Helt nye tal viser, at danskerne hører til de mest ivrige i Europa, når



det kommer til lysten til at starte egen virksomhed.¹ Og der hersker stor respekt om dem, der realiserer drømmen om at etablere en virksomhed.² Samtidig er der tegn på, at de unge har fået en mere positiv holdning til det at starte egen virksomhed. Og de unges holdninger flytter sig hurtigt. I dag ser hver fjerde ung det som en mulighed, at de vil starte egen virksomhed. Det er en fordobling på bare tre år.³

På trods af den stigende respekt for iværksætterne, og på trods af at flere har lyst til at vælge iværksættervejen, er der stadig mange danskere, der foretrækker et arbejdsliv som lønmodtagere. Af femten udvalgte OECD-lande er Danmark placeret som nr. ti, når man måler på, hvor stor en andel af den samlede befolkning, der foretrækker at være selvstændig frem for lønmodtager. Mange danskere frygter stadig risikoen for et økonomisk og personligt nederlag, hvis de skulle komme ud i en situation, hvor de er tvunget til at lukke eller afvikle virksomheden.⁴ Holdningen om, at en økonomisk fiasko følges af en social ditto, afholder derfor mange fra at starte egen virksomhed.

Undersøgelserne viser således et to-sidet billede af Danmark. Meget tyder på, at vi er på vej i den rigtige retning. Men at vi stadig mangler det sidste i at omsætte lysten til handling, så vi får en befolkning, der er engageret i iværksætteri på linje med befolkningerne i verdens førende iværksætterlande.⁵

Der tegner sig to udfordringer for Danmark, hvis vi skal nå op på niveau med de førende europæiske lande. Den ene er at understøtte den spirende iværksætterkultur og stigende lyst til at arbejde som selvstændig. Den anden er danskernes risikovilje. En forbedring af dansk iværksætterkultur bliver således et spørgsmål om en målrettet indsats for at fremme handlekraft og risikovilje i den danske befolkning. Handlekraft har i den forbindelse at gøre med den måde, vi omsætter læring og ideer til praksis. Risiko har at gøre med iværksætterens afvejning af gevinst og tab i forbindelse med etablering og udvikling af en virksomhed. Og forventningerne til omgivelsernes reaktion, hvis man må give op og lukke virksomheden.

1 Flash Eurobarometer 107, Gallup Europe, 2002.

2 Flash Eurobarometer 107, Gallup Europe, 2002.

3 Greens analyseinstitut, marts 2002.

4 EU Kommissionen, *Benchmarking Enterprise Policy: Results from the 2002 Scoreboard*, 2002.

5 GEM, *Executive Report*, 2002.

1.2. Iværksætterkultur og holdninger

Når det drejer sig om holdningen i befolkningen, om samtalen over middagsbordet eller i kantinen, om hvilke mennesker man beundrer og taler anerkendende om, har det i vid udstrækning med kultur at gøre. Det er hele fundamentet for den måde, man tænker og taler om egne og andres muligheder. For at virkelyst og iværksætteri bliver en attraktiv mulighed, fordrer det en interesse og indsigt i iværksætteri blandt befolkningen, der i sidste ende kan munde ud i flere nye virksomheder. Det er ikke noget, der kommer på en nat. Det kræver en langsigtet indsats, hvis en iværksætterånd i højere grad skal blive en del af danskernes selvforståelse. Resultatet af en styrket og bredere forankret iværksætterånd vil ikke kun kunne ses i mange nye iværksættere, men i lige så høj grad ses igennem endnu flere engagerede og innovative medarbejdere overalt på danske arbejdspladser.

For at stimulere iværksætterånden og skabe status om det at være iværksætter er det vigtigt at skabe opmærksomhed om de gode eksempler. Det er vigtigt med mange gode rollemodeller, vi kan identificere os med. Rollemodeller, der dækker så bredt, at de afspejler den mangfoldighed, der er blandt de danske iværksættere. En måde at skabe opmærksomhed omkring iværksætterne på er fx via den årlige kåring af "Janteknuserne" og den private "Entrepreneur of the Year" pris.

Selv om der er bevægelse i danskernes holdning til iværksætteri, er der en række specifikke områder, hvor rammebetingelserne for en dynamisk iværksætterkultur ikke er gode nok. Direkte knyttet til iværksætterkulturen drejer det sig hovedsageligt om uddannelsessystemet, der står overfor en stor udfordring i at ruste de unge fagligt og personligt til et liv som selvstændig. Og de stramme danske konkursregler og skatterne på de højeste indkomster er med til at dæmpe iværksætterlysten. Det er her, der skal gøres en indsats.

1.3. Iværksætteri og innovation i uddannelserne

For at gøre Danmark til et af verdens førende iværksætterlande er det vigtigt at understøtte den positive tendens i de unges holdning til start af egen virksomhed. Uddannelsessystemet spiller i den forbindelse en central rolle.

Regeringen fremlagde i juni 2002 handlingsplanen *Bedre uddannelser*, der angiver regeringens målsætninger for en meget stor del af uddannelsesområdet. *Bedre uddannelser* indeholder fem centrale



tværgående områder, som regeringen lægger særlig vægt på at styrke. Et af disse områder er netop innovation og iværksætterkultur.

Iværksætterpolitikken på uddannelsesområdet skal hovedsageligt forankres i de enkelte uddannelsesområders særlige faglighed, herunder i de faglige og pædagogiske metoder, som er karakteristiske for området.

Uddannelsessektoren skal fremme modet og virkelysten blandt børn og unge. Udvikling af undervisningsmetoder og pædagogiske redskaber skal gå hånd i hånd med et højt fagligt niveau. Kun herigennem kan man sikre, at børn og unge bliver selvstændige individer, der evner at skabe udvikling og forandring.

Målet for indsatsen er ikke at få flere unge til at etablere egen virksomhed direkte efter endt uddannelse. For nogle få vil det være det rigtige, men helt urealistisk for de fleste. Målet for indsatsen er at skabe et bredt fundament for innovation og iværksætteri, der kan give eleverne evner og motivation til at arbejde innovativt og med et åbent sind over for det at starte egen virksomhed. Indsatsen skal over tid bidrage til en ændret, mere positiv iværksætterkultur blandt elever og studerende i Danmark.

Regeringens ambition er at:

- Give elever og studerende de nødvendige faglige kompetencer til at begå sig i et moderne videnssamfund. En høj faglighed er ofte den første forudsætning for at realisere drømmen om at blive iværksætter.
- Understøtte elevernes personlige egenskaber, så de udvikler deres initiativ, selvstændighed, virkelyst og risikovillighed.
- Formidle viden om erhvervslivet, innovation og iværksætteri.

Der findes ikke ét enkelt initiativ, der kan ændre iværksætterkulturen. Uddannelsesområdets mangfoldighed fordrer både brede, tværgående initiativer og initiativer, der er tilrettelagt for og møntet på enkelte uddannelsesområder.

Regeringens indsats på uddannelsesområdet bygges op om en række tværgående initiativer, der sigter på udvikling af de enkelte fag, undervisningsmetoder og lærernes kompetencer, styrket opmærksomhed over for innovation og iværksætteri, inddragelse af virksomhedernes ressourcer i indsatsen samt erfaringsspredning mellem de enkelte uddannelser, lærere og elever.

Indsatsen for at styrke den danske iværksætterkultur stopper ikke med initiativerne i denne handlingsplan. Det er blot startskuddet.

Som et af de første tiltag for at styrke arbejdet med iværksætterkulturen har undervisningsministeren netop nedsat et visionspanel, bestående af repræsentanter fra erhvervslivet og uddannelsesverdenen. Visionspanelet skal komme med yderligere forslag til, hvordan uddannelse kan fremme innovation og en ændret iværksætterkultur i Danmark ved at følge op på indsatsen de kommende år.

Inddragelse af erhvervslivet i indsatsen

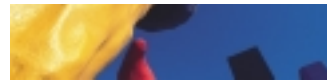
Der skal igangsættes en særskilt indsats for at kanalisere de ressourcer og det engagement, som mange virksomheder har i relation til at styrke iværksætterkulturen, ind på den enkelte uddannelsesinstitution. Kontakten med erhvervslivet skal give de unge nye rollemodeller og åbne deres øjne for de muligheder, et liv som iværksætter giver for at udfolde de drømme og mål, den enkelte elev sætter sig.

Især inden for de erhvervsrettede korte videregående uddannelser er der høstet værdifulde erfaringer med et styrket samspil med det private erhvervsliv. Hovedparten af de studerende udnytter således den såkaldte "praksisnære del" af uddannelsen til et studieophold i en virksomhed. Ofte resulterer opholdet i, at den studerende i sit afsluttende eksamensprojekt håndterer en konkret problemstilling i en virksomhed. Erfaringen er, at ikke blot den studerende, men også virksomheden, har nytte af samarbejdet i form af udvikling af nye produkter, ny markedsføring mv.

Disse gode erfaringer ønsker regeringen at bygge videre på gennem indgåelse af partnerskaber mellem videregående uddannelsesinstitutioner og offentlige og private virksomheder, jf. boks 1.1.

Boks 1.1. Partnerskab mellem skole og erhvervsliv

Partnerskab betyder i praksis indgåelse af kontrakter om udvikling af konkrete projekter i forbindelse med de studerendes afgangsupgaver. Der kan fx være tale om udvikling af IT-programmer, nye tekniske løsninger eller markedsføringsmæssige tiltag, der kan nyttiggøres forretningsmæssigt i virksomhederne. Formålet er at skærpe de studerendes lyst og evne til at arbejde innovativt og selvstændigt i praksis. Uddannelsesinstitutionernes evne til at prioritere og integrere et iværksættermæssigt islæt i uddannelsesforløbene styrkes også konkret gennem partnerskabskonceptet, fx via kontrakter om udvikling af relevante efter- og videreuddannelsesmuligheder samt "job-swop" for lærere, som kan øge den praksisnære viden om erhvervslivets rammevilkår.



I udlandet har man generelt gode erfaringer med at trække erhvervslivet og iværksætterne mere direkte ind i undervisningen. Bortset fra de erhvervsrettede korte videregående uddannelser er den tradition endnu ikke så stærkt udviklet i Danmark.

Enkelte skoler og kommuner har dog gjort forsøget, ofte i regi af private organisationer, der tilbyder et koncept for øvelser og konkurrencer i start af egen virksomhed. Som eksempel kan nævnes Young Enterprise og European Business Game, ligesom der på lokalt plan foregår en række konkrete samarbejder mellem uddannelsesinstitutioner, erhvervsliv, erhvervsråd m.fl. om inddragelse af det lokale erhvervsliv i undervisningen.

Regeringen ønsker at læne sig op ad det personlige og frivillige engagement fra erhvervslivet og kanalisere det ind på uddannelsesinstitutionerne. Hermed skabes en stribe forskellige muligheder for den enkelte lærer og skole for at integrere innovation og iværksætteri i undervisningen og en nem måde at komme i kontakt med erhvervslivet, jf. boks 1.2.

Boks 1.2. Partnerskab for dansk iværksætterkultur

Under overskriften "partnerskab for dansk iværksætterkultur" vil regeringen sammen med private organisationer udvikle en række tilbud til uddannelsesinstitutioner, der skal gøre det nemt for elever og lærere at engagere sig i projekter, konkurrencer, praktikforløb osv. med fokus på innovation og iværksætteri. Hen over de kommende år er det planen at indgå et partnerskab med fem til ti organisationer. Undervisningsministeriet vil løbende følge op på indsatsen og omfanget af skolernes anvendelse af de udviklede tilbud.

For også at udnytte det store potentiale, der er blandt danske studerende med mod på at prøve kræfter med konkrete opgaver fra erhvervslivet, vil Undervisningsministeriet desuden foranledige et samarbejde mellem uddannelsesinstitutioner og virksomheder om afholdelse af ca. ti såkaldte "Real Problem Solving Camps" årligt, hvor studerende fra forskellige diplomingeniøruddannelser, merkantile og kreative uddannelser arbejder på at finde innovative og forretningsorienterede løsninger på virkelige problemer stillet af danske virksomheder. På længere sigt kan camp-konceptet muligvis indarbejdes i uddannelserne, fx som led i evaluering af resultaterne af tværfaglige forløb.

Udvikling af fag, undervisningsmetoder og lærernes kompetencer

Stærk faglighed er en forudsætning for opfindsomhed og indsigtfuld innovation. Det er ofte i med- og modspillet mellem stærke

faglige kompetencer, den innovative gnist opstår. Den videre udvikling af undervisningsmetoder og lærernes kompetencer tager sigte på at bringe undervisnings- og arbejdsformer i anvendelse, som muliggør og fremmer samspillet mellem fag, og som udfordrer elevernes lyst og evne til at eksperimentere, udforske og søge resultater, jf. boks 1.3.

Boks 1.3. Kreative teknologipiloter

Regeringen vil igangsætte projektet "kreative teknologipiloter", der er et efteruddannelsesstilbud for lærere i grundskolen og på ungdomsuddannelserne inden for naturfag og tekniske fag. Sigtet er at gøre det lettere at samtænke, hvordan idérigdom, innovation og teknologi kan bibringe eleverne evnen til at tænke i design og praktiske løsninger.

Regeringen vil foretage en modernisering af naturvidenskabsundervisningen i hele uddannelsessystemet, der skal være med til at udvikle de unges evner til at arbejde innovativt og håndtere konkrete problemstillinger og løsninger.

Til anvendelse i de pædagogiske diplomuddannelser igangsætter Undervisningsministeriet et udviklingsprojekt ved lærerseminarierne, som sigter på at styrke sammenhængen mellem iværksætteri og pædagogik med henblik på at styrke den enkelte lærers kompetencer til at integrere innovation og iværksætteri i den daglige undervisning.

Regeringen vil løbende vurdere behovet for selvstændige uddannelser i innovation og iværksætteri, og allerede fra 2003 forventes udbudt en diplomuddannelse i iværksætteri og innovation ved Handels- og Ingeniørhøjskolen i Herning. Uddannelsen står til rådighed for erhvervslivet, og antallet af deltagere på uddannelsen vil afhænge af virksomhedernes prioritering.

Styrket opmærksomhed over for innovation og iværksætteri

Regeringen vil søge at øge de unges viden og opmærksomhed på iværksætterområdet.

Regeringen har i december 2002 fremsat lovforslag om en gennemgribende reform af vejledning i forbindelse med valg af uddannelse og erhverv. Reformen har til hensigt at give de unge et endnu bedre grundlag for valg af uddannelse og erhverv, herunder at styrke de unges opmærksomhed på mulighederne for at blive iværksætter. Det skal derfor være en del af vejledningsindsatsen, at selvstændighedskulturen styrkes, jf. boks 1.4.



Boks 1.4. Reform af vejledningsindsatsen

Med den kommende reform af vejledning om valg af uddannelser og erhverv vil der komme nyt fokus på elevers og studerendes virkelyst, således at de unge opmuntres til at begynde nyt og være selvstændige erhvervsdrivende. Det kan blandt andet ske ved at inddrage selvstændige erhvervsdrivende i vejledningen i forbindelse med virksomhedsbesøg, erhvervspraktik og gennem forskellige undervisningsprojekter, hvor der arbejdes med innovation og iværksætterkultur.

Undervisningsministeriet igangsætter en ”Parat til start” kampagne. Kampagnen afholdes i 2003 på op imod 100 gymnasier og erhvervsskoler. Skolerne skal selv være aktive i tilrettelæggelsen, og unge mentorer står for arrangementets konkrete gennemførelse. Projektet støttes af en hjemmeside og forskellige tilbud om undervisningsmaterialer.

Regeringen afsætter desuden midler til at undersøge mulighederne for at igangsætte en national ”Iværksætter event” i form af en konkurrence mellem skoler om at udvikle den mest originale og perspektivrige måde at arbejde med innovation, teknologi og iværksætteri.

Spredning af gode erfaringer

Med det arbejde, som allerede er i gang på lokalt og regionalt niveau, er der høstet værdifulde erfaringer og opbygget velfungerende metoder og koncepter for styrkelse af innovation og iværksætteri i uddannelserne, men resultaterne er svært tilgængeligt for andre.

Regeringen vil derfor yde en særlig indsats for at sikre erfaringsspredning. Inden for uddannelsesområdet vil hvert enkelt initiativ indeholde en beskrivelse af dokumentation og videreformidling. Blandt andet vil der blive afholdt konferencer, der vil blive udviklet informationsmateriale, ligesom spydspidser blandt underviserne vil blive opfordret til at sikre videreformidling til kolleger og lokalområdet. Undervisningsministerens visionspanel og andre relevante fora vil være særlige kilder til, at skabe opmærksomhed om indsatsen og spredning af information, jf. boks 1.5.

Boks 1.5. Uddannelsessystemets iværksætterportal

Til at formidle erfaringer inden for uddannelsesområdet vil regeringen udvikle en iværksætterportal for undervisningssystemet. Portalen vil løbende blive udbygget med resultater og erfaringer fra gennemførte projekter og vil med tiden indeholde et katalog over mulige undervisningsmetoder, -redskaber og -materialer samt værktøjer til institutionernes egne processer.

Iværksætterportalen skal gøre det nemmere for lærere, nyuddannede, elever og studerende – uanset uddannelse – at finde viden om iværksætteri. Som noget meget centralt vil den blive opbygget, så det er nemt for lærere og elever at lægge informationer på portalen. Portalen vil blive integreret med de eksisterende portaler, der er udviklet til uddannelsessystemet. Fx www.emu.dk, Elektronisk Mødested for Undervisningsverdenen, oprettet af UNI-C. Portalen skal give fleksibel og åben adgang til såvel informationsøgning som indlæggelse af egne informationer. Portalen kan efter behov udbygges med links til videnbaser, netværk, resourcepersoner, støttemuligheder osv. inden for innovation og iværksætteri.

1.4. Risikovillighed

Lysten til at starte egen virksomhed er ikke alene bestemt af den påvirkning og de oplevelser, som danskernes udsættes for i uddannelsesårene. Lysten til at starte egen virksomhed afhænger også i vid udstrækning af de regler, der findes omkring iværksætteri. Regler, der på afgørende vis sætter rammerne for den risikovilje, der er direkte knyttet til det at forfølge en god ide og springe ud i en tilværelse som iværksætter.

Når rammerne for virkelyst og købmandskab er sat, er sidste led før etableringen af en ny virksomhed, at der er vilje til at tage risikoen og omsætte ideen til en forretning. Her halter Danmark bagefter. Det kan der være mange forklaringer på. En række undersøgelser peger imidlertid på to forhold, der har indflydelse på risikoviljen.⁶ Det ene er skatten, og det andet er mulighederne for at starte igen, hvis det ikke lykkedes første gang.

De generelle skatteforhold

En række internationale studier har påvist en sammenhæng mellem antallet af iværksættere og skatten på den sidst tjente krone for de højeste indkomster. Jo højere skat på den sidst tjente krone desto færre iværksættere synes at være det generelle billede. Det kan hænge sammen med, at i lande som Danmark, hvor skatten på den sidst tjente krone er høj, er muligheden for en ekstragevinst ved at tage chancen som iværksætter mindre end i lande, hvor skatten på den sidst tjente krone er lavere.

6 Chen, Lee and Mintz *Taxation, SMEs and Entrepreneurship*, OECD STI working papers 2002/9



Hertil kommer, at studier fra bl.a. USA tyder på, at skatten også har betydning for, hvor hurtigt de nye virksomheder vokser.⁷ Nye virksomheder vokser tilsyneladende hurtigere i lande med lavere skatter end i Danmark. Det kan hænge sammen med, at viljen til vækst er større, når det økonomisk bedre kan betale kan betale sig at gøre en indsats.

Også set fra et iværksættersynspunkt er det derfor vigtigt at bringe skatten på arbejde ned, hvis der kan skaffes det fornødne økonomiske råderum til det.

Muligheden for at prøve igen

Når den enkelte går med overvejelser om at starte en virksomhed, er der naturligvis mange forhold, der spiller ind. Udover den potentielle gevinst, der kan opnås, er der også overvejelser om, hvad der sker, hvis det ikke går.

Frygten rettes i de tilfælde mod en personlig nederlagsfølelse, der er forbundet med en eventuel lukning af virksomheden som følge af det, der i værste fald kan være en konkurs. I lyset af de mange, der henviser til den økonomiske risiko som en barriere for at starte selv, er det nødvendigt at tage denne frygt alvorligt og se på, hvordan erhvervsdrivende stilles, hvis drømmen om egen virksomhed slutter med det værst tænkelige.

I dag kan en dygtig og initiativrig iværksætter, som er mislykket med sin første virksomhed, i årevis have et lovende forretningsprojekt i den ene hånd og en stor gæld i den anden. Ofte er vedkommende nogle værdifulde erfaringer rigere, men gammel gæld kan forhindre iværksætteren i at realisere sin gode ide inden for en overskuelig tidshorisont.

En undersøgelse foretaget af Arbejdsløshedskassen for Selvstændigt Erhvervsdrivende (ASE) viser, at mange af dem, der har lukket deres virksomhed pga. konkurs, oplever, at gammel gæld fra en tidligere virksomhed gør det meget vanskeligt at skaffe finansiering til et nyt forretningsprojekt.⁸ Det betyder, at Danmark ikke får fuldt udbytte af den kreativitet og erfaring, som de mennesker, der har måttet afvikle en virksomhed, har tilegnet sig.

7 Caroll, R. D. Holtzeakin, M. Rider and H. S. Rosen, *Personal Income Taxes and the Growth of Small Firms*, in Porterba, James, ed., *Tax Policy and the Economy*, Vol. 15, MIT Press, Cambridge, 2001.

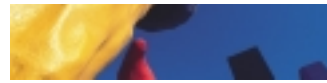
8 Se undersøgelsen på www.ase.dk/download/analyser/analyse20021102_konkurs.pdf

Et fælles træk for USA og flere af de andre førende iværksætterlande er, at der fra regeringens side er gjort en stor indsats i at skabe de rette betingelser for at iværksættere kan få en reel chance til at starte op igen.

Derfor har man i de førende lande regler, der både tilgodeser samfundets behov for at drage nytte af det vækstpotentiale, der ligger blandt iværksættere og kreditorernes retsstilling.

Kreditorernes muligheder for at inddrive gæld hos iværksættere er reguleret af de såkaldte ”insolvensretlige” regler, herunder konkursreglerne. Reglerne har til formål at sikre god betalingsdisciplin, effektiv inddrivelse af tilgodehavender og ligebehandling af kreditorer. På et enkelt, men vigtigt punkt, er de danske regler mere restriktive end i en række sammenlignelige lande.

De danske regler indebærer nemlig, at den gæld, der ikke bliver dækket ved konkursbehandlingen, fortsat består. Efter en konkurs har kreditorerne altså fortsat krav mod skyldneren for restgælden. Dette krav kan bestå mange år ud i fremtiden. I en række lande tages der derimod ved konkursbehandlingen stilling til, hvor længe skyldneren skal hæfte for gammel gæld, jf. tabel 1.1.



Tabel 1.1. Regler for konkurs i udvalgte lande

Land	Hæftelse for restgæld
USA	Skyldneren frigøres for udækkede krav, når konkursbehandlingen er afsluttet. (den såkaldte “chapter 7” konkurs).
UK	Skyldneren underlægges visse restriktioner og hæfter for restgælden i tre år hvorefter skyldneren frigøres. Et lovforslag der indfører lempelser er under behandling.
Holland	Ejere af personligt ejede virksomheder kan få gældsfrigtagelse (discharge), efter at have fulgt en betalingsplan, der typisk løber i tre år. Ordningen gælder i konkurslignende situationer, men forudsætter ikke konkurs i formel forstand.
Danmark	Restgælden efter konkurs består, så længe kreditor sørger for at afbryde forældelsen. Gældssanering anvendes i praksis ikke ved behandling af erhvervsdrivendes konkursboer. Først efter nogle år kan gældssaneringsprocessen indledes. Ved gældssanering skal der typisk betales af på gælden i fem år. Det vil sige, at der går en længere årrække før at de, der kan få gældssanering, er helt eller delvis gældfri.
Tyskland	Både i erhvervskonkurser og blandt forbrugere indtræder gældsfrigtagelse (discharge) efter en seks års afdragsperiode. Afdragsperioden løber fra afslutningen af konkursbehandlingen.
Finland, Norge og Sverige	De øvrige nordiske lande, har regler der ligner de danske. I Norge kan gældssanering dog ikke anvendes på krav, der vedrører selvstændig erhvervsvirksomhed, og i Sverige kun hvis virksomheden har været af “ringe omfang og enkel beskaffenhed”.

Det er vigtigt, at iværksætternes mulighed for at skaffe sig finansiering ikke forringes. Derfor må ændringer være afbalancerede. I den forbindelse er det vigtigt at være opmærksom på, at et krav mod en skyldner, hvis aktiver netop er blevet tvangsrealiseret, er af marginal økonomisk betydning for kreditor.

Nye regler må også udformes, så de ikke fører til øget “konkursrytteri”, skatteunddragelse eller andet misbrug. Der kan hentes inspiration hertil i lande som fx USA og Storbritannien.

Det skal være lettere at rejse sig igen efter en virksomhedslukning for at udnytte det vækstpotentiale, der er blandt iværksættere, som vil forsøge at starte igen. Det er forventningen, at nye styrkede regler for genstart vil øge risikoviljen og mindske det sociale stigma, der i dag hersker omkring det at gå ned med en virksomhed, jf. boks 1.6.

Boks 1.6. Lettere at genstarte

Det skal være nemmere at starte igen. Et samfund præget af virkelyst og selvstændighed forudsætter, at det ikke kun skal være nemt at starte virksomhed, men også muligt at komme igen, hvis uheldet skulle være ude. Regeringen ønsker at gøre det lettere for en kriseramt virksomhed at komme videre og undgå konkurs, og regeringen ønsker også at lempe de relativt stramme danske regler for gældssanering. Justitsministeriet vil derfor anmode Konkursrådet om at vurdere erfaringerne fra førende iværksætterlande som fx Holland og Storbritannien og at lægge vægt på iværksætterhensynet i forbindelse med rådets igangværende arbejde med en revision af konkurslovens regler om rekonstruktion og gældssanering. Konkursrådet vil bl.a. skulle overveje en lempelse af reglerne om tvangsakkord og en ændring af gældssaneringsreglerne, så en konkursramt iværksætter, der vil starte op igen, får mulighed for hurtigere at få slettet resterende gæld.

De nye regler skal alene rette sig mod erhvervsdrivende, der engagerer sig personligt i virksomheden. Det betyder, at ændringerne ikke vil øge problemerne med "konkursrytteri", der typisk sker i selskabsform.

2. Vækst gennem professionel erhvervsservice



Et lettilgængeligt og udbygget udbud af professionel erhvervsservice har en positiv effekt på iværksætteres levevilkår. Professionel rådgivning bidrager med nye øjne på forretningsgrundlaget og hjælper iværksætteren til hurtigere og mere effektivt at få løst de organisatoriske, finansielle og administrative forhold omkring virksomhedsstart. Analyser fra bl.a. Danmark og Storbritannien viser, at iværksættere, der søger ekstern rådgivning i forbindelse med virksomhedsstart, forstærker mulighederne for overlevelse, øget produktivitet og vækst.⁹

For at sikre at endnu flere iværksættere overlever og hurtigt kommer ind i et vækstforløb, skal det være let for iværksætterne at hente den information og rådgivning, de har brug for. Og kvaliteten af erhvervsservicen skal være i top.

Regeringens mål er at skabe bedre opstart- og vækstbetingelser for iværksættere ved at styrke og effektivisere udbuddet af erhvervsservice til iværksættere.

For det første vil regeringen gøre det nemmere for iværksætterne at anvende den offentligt medfinansierede erhvervsservice. Adgangen til informationer og vejledning skal være mere brugervenlig, overskuelig og lettilgængelig. Derfor vil regeringen skabe bedre muligheder for at udnytte informationsteknologien til at gøre informations- og vejledningsindsatsen over for iværksættere mere overskuelig og effektiv.

For det andet er der behov for at strømline den offentligt finansierede erhvervsservice. Målet er at skabe en enstrenget erhvervsservice, hvor den offentlige indsats over for iværksættere og mindre virksomheder samles i færre og større enheder.

For det tredje skal der etableres en klar arbejdsdeling mellem den offentligt finansierede erhvervsservice og det private marked for rådgivning til iværksættere og små og mellemstore virksomheder. Derfor vil regeringen fokusere den offentlige indsats samt understøtte privat initiativ til videreudvikling af det private rådgivningsmarked.

⁹ Erhvervsfremmestyrelsen, *Iværksættere i 1990'erne nr. 2*, Small Business Service, *Measuring the Productivity Effects of Business Links* samt Barclays, *Small Business Survey* www.business.barclays.co.uk/BBB/A/Content/Files/quarter1_2001.pdf.



2.1. Den professionelle erhvervsservice til iværksættere

Der eksisterer i dag en række offentlige og private tilbud om vejledning og rådgivning til danske iværksættere.

Iværksættere kan finde grundlæggende informationer om virksomhedsstart på portalen www.startguiden.dk og Erhvervslivets Hotline, som begge er offentligt medfinansierede initiativer. Her tilbydes iværksætterne generel information og vejledning om virksomhedsstart, virksomhedsudvikling og links til relevante hjemmesider og kontakter.

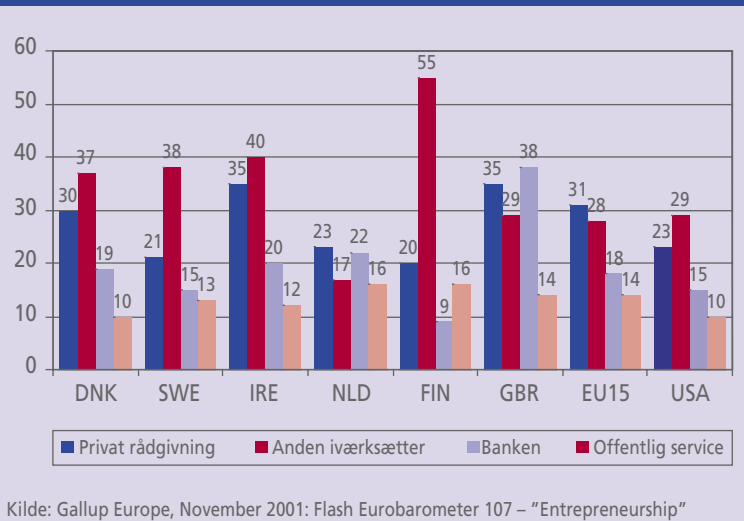
For de iværksættere, der har behov for uddybende vejledning, eksisterer der forskellige offentligt medfinansierede institutioner, bl.a. kontaktpunkterne for iværksættere, Teknologiske Informations Centre (TIC), de amtslige erhvervscentre og kommunale erhvervskontorer. Her kan iværksætterne modtage yderligere information og vejledning samt indledende, problemafklarende rådgivning. På baggrund af problemafklaringen henvises iværksætterne til mere målrettet rådgivning hos eksterne rådgivere.

Bag dette system af offentligt medfinansieret erhvervsservice findes en bred vifte af private rådgivere, som varetager den egentlige, kommercielle rådgivning af iværksættere. Det drejer sig om revisorer, advokater, banker, venturekapital-selskaber, IT-leverandører, managementkonsulenter, erhvervsorganisationer, A-kasser for selvstændige mv. Det er her, iværksætterne kan få specialiseret rådgivning om forretningsidé, forretningsplan, finansiering, ledelse mv.

2.2. Privat erhvervsrådgivning

Der findes ikke internationale studier, der kan fortælle os ret meget om kvaliteten af de danske tilbud om offentlig og privat erhvervsservice sammenlignet med andre lande. Derimod er der lavet internationale undersøgelser af hvem, iværksætterne helst vil anvende som rådgivere. Undersøgelserne viser samstemmende, at iværksættere i både Danmark og de øvrige lande foretrækker at modtage rådgivning fra private fremfor offentlige rådgivere, jf. figur 2.1.

Figur 2.1. Hvem er efter Deres mening bedst kvalificeret til at rådgive om etablering af egen virksomhed? (Pct. af alle iværksættere)



Det generelle billede er, at andre iværksættere og private rådgivere betragtes som bedst egnede til at hjælpe iværksætteren videre i etableringsfasen.

I USA er det bl.a. dokumenteret, at iværksættere klarer sig bedre, hvis de kan netværke effektivt med andre iværksættere.¹⁰ Årsagen er enkel. Her kan de få direkte adgang til viden fra folk, der selv har stået med de samme problemer.

Trods de danske iværksætteres positive vurdering af privat rådgivning i forbindelse med virksomhedsstart, benytter kun 20 pct. af dem privat rådgivning.¹¹ Det kunne tyde på, at der er et uudnyttet potentiale i det private marked for rådgivning.

I andre lande som fx Sverige og Finland er der gennem de senere år blevet sat fokus på, hvordan private rådgivere kan bruges mere aktivt til at understøtte iværksættere.

Her har man gode erfaringer med, at private foreninger selv løfter opgaven med at udbyde rådgivning til iværksættere før og efter virk-

¹⁰ National Commission on Entrepreneurship, *Building Entrepreneurial Networks*, 2001.

¹¹ Erhvervsfremmestyrelsen, *Iværksætterkvinders vilkår*, 2000 og Århus Amt, *Iværksætterundersøgelse 2002*.



somhedsstart. Konceptet bygger på virksomheders lokale engagement og interesse i at bidrage til et dynamisk og stærkt erhvervsmiljø i området. Der er i mange tilfælde tale om lokale foreninger, hvis medlemmer er private rådgivere, virksomheder og investorer. Medlemmerne betaler et fast årligt kontingent og forpligter sig til at levere gratis kurser eller rådgivning til iværksættere, som oftest en til to timers rådgivning per kunde. Foreningen sørger til gengæld for, at rådgiverne får henvist kunder.

Gennem medlemskabet får rådgiverne og virksomhederne adgang til en større kundekreds via den fælles kundehenvielse. Desuden får de gavn af den fælles markedsføring og goodwill i lokalsamfundet. Og endelig får de et netværk af lokale kontakter, både af samarbejdspartnere og potentielle kunder.

Iværksætterne får for det første adgang til et større professionelt udbud af gratis privat rådgivning. For det andet får de adgang til et lokalt netværk af virksomheder og professionelle rådgivere, hvor de også kan trække på erfarne iværksætteres viden og ressourcer.

Også i Danmark findes der enkelte eksempler på private netværk af rådgivere. I Køge er der en såkaldt Jobs & Society forening, som har fungeret siden 1997, jf. nedenstående boks. Desuden findes der for højteknologiske iværksættere den landsdækkende forening Connect Denmark, som yder rådgivning i forbindelse med udarbejdelse af en professionel forretningsplan og bringer iværksætterne sammen med et panel af investorer.

Køge Jobs & Society Forening

Siden 1997 har der med stor succes eksisteret en Jobs & Society forening i Køge. Foreningens formål er:

- At støtte start og drift af nye virksomheder i Køge Kommune. Det sker ved, at foreningens medlemmer yder professionel rådgivning til iværksættere.
- At fremme lysten til at starte og drive egen virksomhed. Det sker gennem møder, workshops og markedsføring af foreningens aktiviteter.
- At skabe et netværk mellem lokale virksomheder – nye såvel som etablerede. Det sker gennem medlemskab af foreningen.

Hovedparten af foreningens omsætning kommer fra privat side, mens ca. 20 pct. af omsætningen stammer fra offentligt finansierede henvisninger fra det lokale kontaktpunkt for iværksættere.

Selv om der eksisterer enkelte eksempler, er private rådgivernet ikke så udbredt i Danmark som i andre lande. Navnlig ikke når det gælder rådgivning målrettet den brede gruppe af iværksættere. Derfor

vil regeringen, i stil med indsatsen i Sverige og Finland, medvirke til at udbrede netværkene af private rådgivere til hele landet.

Målsætningen er, at der i løbet af en tre-årig periode vil være etableret private samarbejder over hele landet, som vil engagere sig aktivt i den lokale og regionale virksomhedsudvikling og styrke udbuddet af privat rådgivning til iværksættere, jf. boks 2.1.

Boks 2.1. Styrket privat udbud af erhvervsrådgivning

Regeringen vil stimulere udviklingen af et marked for privat rådgivning til iværksættere og mindre virksomheder. Regeringen har derfor taget kontakt til udenlandske og danske organisationer, der har erfaring med at udvikle markedet for erhvervsrådgivning. Målet er at skabe et landsdækkende netværk af private netværk over hele landet af private rådgivere og virksomheder, der vil:

- Udvikle tilbud om gratis, privat rådgivning til iværksættere før og efter virksomhedsstart.
- Arrangere kurser og anden kollektiv rådgivning for iværksætterne i området.
- Skabe netværk mellem iværksættere og etablerede virksomheder med henblik på at fremme erfaringsudveksling mellem nye og erfarne iværksættere og knytte nye samarbejdsrelationer.

Foreninger og organisationer, der kan varetage koordineringen af lignende koncepter i Danmark, har modtaget forslaget med stor interesse.

2.3. Offentlig erhvervsservice

Vender vi blikket mod den offentlige rådgivning, tyder evalueringer af kontaktpunkterne for iværksættere og TIC samstemmende på, at effektiviteten i den offentligt medfinansierede erhvervsservice kan forbedres. Årsagen er blandt andet at den offentligt finansierede erhvervsservice er meget fragmenteret, og der ikke er tilstrækkelig koordination mellem de forskellige regionale og lokale tilbud til iværksættere og mindre virksomheder. Desuden skaber de mange, tildels overlappende, tilbud usikkerhed om, hvor iværksætteren skal henvende sig for at få en målrettet erhvervsservice.¹²

Problemerne med den offentlige erhvervsservice er ikke af nyere dato. Men hidtidige initiativer, der har forsøgt at samle den offentlige erhvervsservice, har været lappeløsninger, som ikke har formået at skabe en fokuseret og énstrengt offentlig indsats. Derimod er der sket en gradvis udvidelse af den offentlige erhvervsserviceindsats. Det offentlige har løbende varetaget flere og flere typer opgaver –

¹² Erhvervs- og Boligstyrelsen, 2002: *Evaluering af TIC* samt Erhvervs- og Boligstyrelsen, 2002: *Eftersyn af lokale kontaktpunkter for iværksættere*.



herunder også opgaver som med fordel kunne udføres af private rådgivere.

For at styrke og fokusere den offentligt medfinansierede erhvervs-service, vil regeringen sætte ind på tre områder:

- Informationsteknologien skal udnyttes bedre til den offentlige informationsopgave, navnlig gennem en udbygning af Startguiden.dk.
- Den offentligt finansierede erhvervsservice skal professionaliseres og effektiviseres. Bl.a. skal TIC og kontaktpunkterne for iværksættere sammenlægges, og indsatsen justeres, så der skabes en klar arbejdsdeling til det private marked for erhvervsrådgivning.
- For at erhvervsservice til iværksættere kan imødekomme nye behov for information og rådgivning, skal der periodevis sættes fokus på særlige målgruppers behov.

Videreudvikling af Startguiden.dk

Information om virksomhedsetablering til iværksættere skal være lettilgængelig og overskuelig. Til det formål vil regeringen videreudvikle Startguiden, der drives af Økonomi- og Erhvervsministeriet i fællesskab med Børsen og ASE.

På Startguiden kan iværksættere i dag hente informationer og vejledning til etablering og drift af virksomheder, samt links til en række relevante hjemmesider. Desuden kan iværksætteren få hjælp til udarbejdelse af forretningsplan gennem en trinvis guide. Startguiden er med 700 besøgende om dagen en flittigt anvendt internetportal. Desuden kan iværksættere modtage gratis råd og vejledning om offentlige tilskud og regler på Erhvervslivets Hotline.

Målet er, at Startguiden fremover skal være samlingspunkt for alle informationer af relevans for iværksættere før og efter virksomhedsstart. Herudover skal Startguiden videreudvikles til et brugervenligt og interaktivt rådgivningsredskab til iværksættere i forbindelse med virksomhedsetablering, -udvikling og -drift, jf. boks 2.2.

Boks 2.2. Udvikling og markedsføring af Startguiden.dk

Regeringen vil videreudvikle og markedsføre Startguiden som fælles indgang til al relevant information til iværksættere før og efter virksomhedsstart. Arbejdet skal koordineres med eErhverv under projekt digital forvaltning.

- Fra Startguiden skal der være adgang til offentlige tjenester som Erhvervsportalen (administrativ service), SMV-portalen (eksportservice) og ToldSkat-portalen (skat, moms mm.). Og der skal være adgang til private initiativer, så det fx bliver muligt at sende elektroniske ansøgninger til og få rådgivning fra finansieringsinstitutter.
- Startguiden skal indeholde flere tilbud om interaktive e-learningforløb, fx trinvis udarbejdelse af markedsføringsplaner og on-line kontakt til fysiske erhvervsserviceaktører, hvor iværksætteren kan få vurderet sin elektroniske forretningsplan, markedsføringsplan mv.
- Startguiden skal etablere en markedsplads, hvor iværksætterne kan søge samarbejdspartnere, mens virksomheder, der har udviklet særlige serviceydelser til iværksættere, fx administrative løsninger, kan gøre opmærksom på deres tilbud.
- Endelig skal Startguiden gøres mere brugervenlig. Der skal etableres flere brugerspor, der tager højde for, om brugeren fx er iværksætter før eller efter virksomhedsstart, eller vedkommende har overtaget en virksomhed.

En fokuseret og effektiv erhvervsservice

De fleste iværksættere har brug for rådgivning hos en række forskellige private rådgivere – revisor, bank, advokat og andre. Som oftest vil der være tale om ganske korte rådgivningsforløb hos hver af disse rådgivere. Markedet for privat rådgivning til iværksættere er dog ikke tilstrækkelig stort til, at den indledende, problemafkørende fase udbydes af private rådgivere. Dels fordi rådgivningsforløbene er af så begrænset varighed, at de ikke rummer tilstrækkeligt honorar til at dække hele den forberedende fase. Dels fordi problemafklingen rækker langt bredere end hver af de private rådgiveres kernekompetencer.

Derfor har det offentlige en opgave i at medfinansiere det tilbud om indledende, problemafkørende erhvervsservice, der ikke udbydes i privat regi. Desuden er det offentlige systems uvildighed af stor betydning for iværksættere og virksomheders tillid til den indledende problemafkling som forberedelse til et egentligt rådgivningsforløb.¹³

Som evalueringerne af TIC og kontaktpunkterne for iværksættere viser, er der dog rum for forbedring af de nuværende tilbud om

¹³ Erhvervs- og Boligstyrelsen, *Evaluering af TIC*, 2002 samt Erhvervs- og Boligstyrelsen, *Eftersyn af lokale kontaktpunkter for iværksættere*, 2002.



erhvervsservice til iværksættere og små og mellemstore virksomheder.

Derfor vil regeringen gennemføre en samlet reform af erhvervsservicen målrettet iværksættere og de mindre virksomheder, jf. boks 2.3.

2.3. Reform af den offentlige erhvervsservice

Med henblik på at styrke og effektivisere den offentligt finansierede erhvervsservice gennemfører regeringen fra 2004 en samlet reform af erhvervsservicen målrettet iværksættere og de mindre virksomheder. Reformen skal opfylde to målsætninger:

For det første ønsker regeringen at kvalificere og fokusere den offentlige opgave inden for erhvervsservice på kerneopgaverne. Der vil blive stillet fælles nationale krav til indholdet af serviceydelse, som skal koncentreres om *information* om det samlede udbud af erhvervsservice, *indledende problemafklarung* som forberedelse til et konkret rådgivningsforløb og henvisning til ekstern rådgivning.

For det andet skal de offentlige ressourcer anvendes mere effektivt. Derfor skal organiseringen af den offentlige erhvervsservice forenkles, så der skabes en effektiv erhvervsservice bestående af færre og større enheder. Det betyder, at TIC og kontaktpunkterne for iværksættere lægges sammen i fem til ti erhvervsservicecentre. Desuden vil regeringen arbejde for at integrere de lokale og regionale erhvervskontorer i den nye struktur. Målet er at give iværksættere og mindre virksomheder én indgang til den offentlige erhvervsservice i regionerne. Den konkrete organisering af indsatsen vil bygge ovenpå de eksisterende institutioner og samarbejder og kan derfor variere fra region til region.

Målet er at skabe en enklere organisationsstruktur, der samler erhvervsservicen i færre og større enheder og sikrer en større integration af den eksisterende regionale og lokale indsats. Desuden skal den offentlige indsats kvalificeres og fokuseres.

Ved at samle den regionale erhvervsservice i færre og større enheder opnås for det første en effektivisering af erhvervsservicen med færre administrative omkostninger og en klarere ledelsesstruktur. For det andet opnås en kvalificering af erhvervsservicen, idet flere faglige medarbejdere per institution åbner mulighed for en faglig specialisering.

Regeringen ønsker, at organiseringen af den fremtidige erhvervsservice sker i et partnerskab mellem stat og regioner. Reformen vil tage afsæt i den eksisterende institutionelle struktur, så der kan bygges videre på de velfungerende institutioner, som findes i dag. Desuden vil den kommende organisering af erhvervsservicen tage højde for særlige regionale forhold og tilgodesede særlig vanskeligt stillede områder.

En bred informations- og vejledningsindsats

Med tiden opstår der nye grupper af iværksættere, som enten har særlige udviklingspotentialer eller særlige udviklingsbarrierer. For at stimulere iværksætterkulturen, er det vigtigt at den offentlige erhvervsservice yder en indsats over for udvalgte målgrupper. Men det må ikke føre til institutionel knopskydning. Initiativerne skal gennemføres inden for rammerne af den offentligt finansierede erhvervsservice.

I mange lande sker der en øget differentiering af erhvervsserviceindsatsen med fokus på særlige målgrupper som fx offentligt ansatte. Det skal den danske erhvervsservice også være bedre til.

Selve rådgivningen af iværksætterne skal private rådgivere stå for. Men den offentligt finansierede erhvervsservice har en vigtig opgave i at stimulere potentielle iværksættergrupper. Dels gennem en afdækning af særlige målgruppers informations- og vejledningsbehov. Dels gennem tilrettelæggelsen af målrettede, kampagnelignende informationstiltag, der kan medvirke til at stimulere nye målgrupper til iværksætteri.

Blandt etniske minoriteter i Danmark eksisterer en sund iværksætter- og selvstændighedskultur. Nogle grupper blandt de etniske minoriteter har en højere andel af iværksættere, end det er tilfældet for den resterende del af befolkningen.¹⁴ Det gør etniske iværksættere¹⁵ til en interessant målgruppe.

Etniske iværksættere står imidlertid overfor særlige barrierer og udfordringer. I forbindelse med udspillet *På vej mod en ny integrationspolitik* fremførte regeringen, at den ønsker at gøre en særlig indsats overfor nye borgere, der vil drive selvstændig virksomhed. I boks 2.4. beskrives denne særlige indsats, der tager sigte på at stimulere et bredere branchevalg blandt etniske iværksættere og støtte de etniske virksomheders udvikling og vækst.

14 Rezaei, S., AMID Working Paper Series 8/2002, *Indvandrejede virksomheder*.

15 Ved "etniske iværksættere" forstås iværksættere med anden etnisk baggrund end dansk og herunder særligt indvandrere og flygtninge fra tredje verdens lande.



Boks 2.4. En særlig indsats for etniske iværksættere

Regeringen vil:

- Inden for rammerne af den énstrengede erhvervsservice, etablere særlige lokale etniske iværksætermiljøer. Disse skal styrke kompetencen omkring rådgivning af etniske iværksættere og skabe bedre rammer for dannelse af sociale og erhvervsmæssige netværk mellem danskere og etniske grupper.
- Sikre, at iværksætteri indgår som tema i dansk- og samfundsundervisningen på asylcentre og i introduktionsperioden i kommunerne. Formålet er at bevare og styrke det initiativ og den iværksætterkultur, som mange flygtninge og indvandrere medbringer fra deres hjemlande. Undervisningen kan bl.a. vedrøre mulighederne for rådgivning.
- Igangsætte en forskningsbaseret undersøgelse af finansieringsmuligheder for grupper af iværksættere med særlige finansieringsproblemer – herunder etniske iværksættere. Formålet er at kortlægge problemfelter og udarbejde initiativer, der kan sikre disse grupper samme adgang til finansiering som andre iværksættere.

3. Vækst gennem administrative lettelser



Der er mange administrative opgaver forbundet med at drive virksomhed. Det kan ikke undgås – heller ikke for iværksættere. Mange af opgaverne knytter sig naturligt til det at drive virksomhed. Fx har de fleste et kundekartotek, der løbende skal ajourføres. Andre opgaver skyldes krav fra banker, forsikringsselskaber, pensionskasser og andre private organisationer.

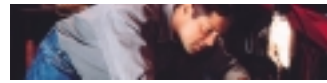
Hertil kommer en stor gruppe administrative opgaver, som virksomhederne bliver pålagt af det offentlige. Det er disse opgaver, der i denne sammenhæng kaldes administrative byrder. Det drejer sig fx om regnskabs- og momsadministration. En del af disse opgaver ville virksomhederne formentlig udføre under alle omstændigheder, alene af den grund, at det er nødvendigt for at kunne styre og drive en virksomhed målrettet og effektivt. Fx vil de fleste sandsynligvis lave en form for regnskab, uanset om det er et krav fra det offentlige eller ej.

Vanskelighederne opstår dels i de tilfælde, hvor det offentlige stiller krav, der ikke er absolut nødvendige for virksomheders almindelige drift. Og dels når utidssvarende offentlig administration gør det unødvendigt besværligt for virksomhederne at udføre de pålagte administrative opgaver. Fx når IT ikke udnyttes optimalt til at lette de administrative arbejdsgange mellem virksomheder og myndigheder, eller når lange sagsbehandlingstider bremser eller sætter en stopper for virksomhedernes aktiviteter. Det er disse situationer, regeringen vil undgå.

Kernen i problemet er, at den tid, virksomhederne bruger på at løse papirarbejde for det offentlige, går fra den tid, der skal bruges på at udvikle og drive forretning. De administrative byrder lægger således beslag på ressourcer, der ellers kunne bruges på at styrke forretningen og skabe vækst.

Problemerne gælder naturligvis for alle virksomheder, men to faktorer taler for, at de er særligt alvorlige for iværksættere. For det første vil den administrative belastning altid være større i en lille virksomhed end i en stor, der har etableret velfungerende rutiner til at løse de administrative opgaver. Erfaringerne fra en undersøgelse af ca. 1000 modelvirksomheder¹⁶ viser da også, at det bliver lettere at

¹⁶ Modelvirksomhederne er ca. 1000 virksomheder, der hvert år interviewes om udviklingen i deres administrative byrder. Modelvirksomhederne er mere udførligt beskrevet i *Erhvervslivet og reguleringen 2000/2001*, Økonomi- og Erhvervsministeriet 2002.

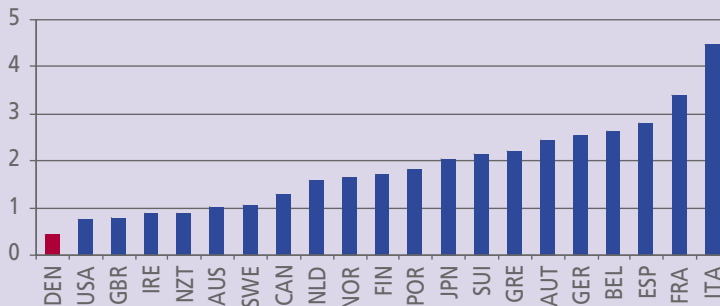


håndtere de administrative opgaver i takt med, at virksomheden får en vis størrelse, opbygger erfaringer med at løse administrative procedurer, får ansat professionelt administrativt personale og tager IT i anvendelse. For det andet gælder det for langt de fleste iværksættere, at der kun er iværksætteren selv til både at udvikle forretningsideen og ordne alt det administrative arbejde. Tid brugt på administration betyder derfor mindre tid til udvikling af virksomheden.

3.1 Administrative byrder i Danmark

Internationale undersøgelser peger på, at det er let at starte en virksomhed i Danmark. Det vil sige foretage registrering hos Erhvervs- og Selskabsstyrelsen og få skattnummer hos Told og Skat mv. Tal fra OECD viser da også, at Danmark er det land i OECD, hvor der er færrest administrative byrder forbundet med at starte en ny virksomhed, jf. figur 3.1.

Figur 3.1. Administrative byrder ved start af virksomhed

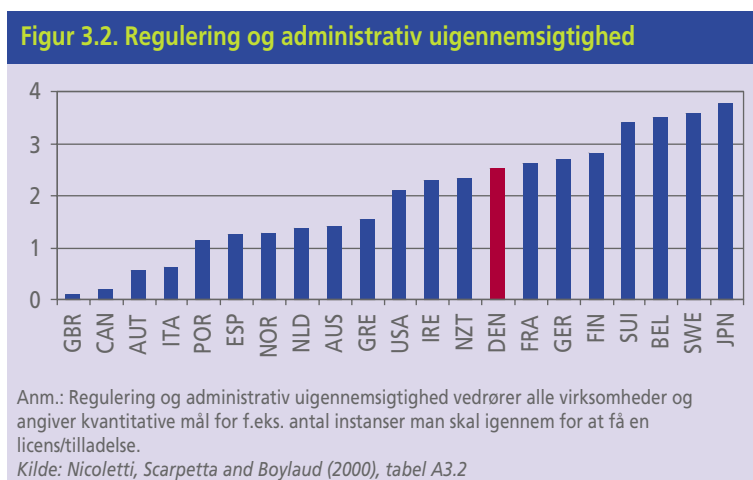


Anm.: Administrative byrder ved opstart af virksomheder vedrører kvantitative mål for omfanget af procedurer, tid og omkostninger forbundet med start af virksomhed.
Kilde: Nicoletti, Scarpetta and Boylaud (2000), tabel A3.2.

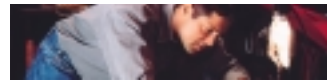
Når Danmark klarer sig så godt målt på den tid og de omkostninger, der er forbundet med opstart, skyldes det bl.a., at de fleste opgaver forbundet med opstart kan løses elektronisk. Fx kan et nyt selskab stifes over internettet på meget kort tid ved brug af Økonomi- og Erhvervsministeriets digitale registrerings- og ændringstjeneste Webreg. Og Told & Skats on-line registreringsguide leder brugerne skridt for skridt gennem udfyldelse af registreringsblanketten.¹⁷

17 Se www.toldskat.dk under "Virksomheder" og www.webreg.dk.

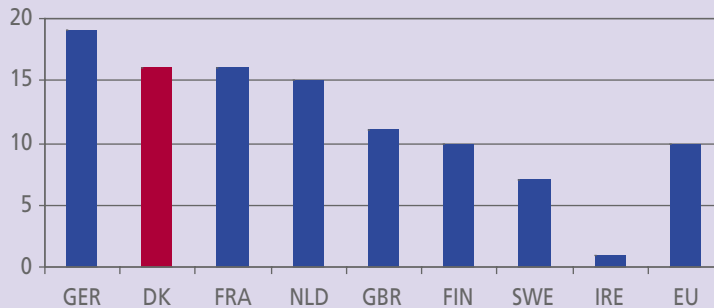
Det er først, når iværksætterne skal til at drive virksomhed i det daglige og eksempelvis ansætter sin første medarbejder, at de administrative forpligtigelser begynder at virke hæmmende for virksomhedens udvikling. Der ligger en række administrative opgaver forbundet med regnskab, produktion (licenser, opstartstilladelser, mv.) samt løn og personale. Her ligger Danmark ikke blandt de førende OECD-lande. Det fremgår af figur 3.2., der bl.a. dækker over antallet af instanser, man skal igennem for at få en licens/tilladelse mv.



Tallene viser lidt forenklet, at overgangen fra opstart til daglig drift og videre fra daglig drift til vækst kan være relativt administrativ tung for danske virksomheder. I forlængelse heraf viser undersøgelser også, at Danmark er et af de lande, hvor mindre og mellemstore virksomheder i størst udstrækning anser tiden brugt på administrative byrder som en barriere for virksomhedens udvikling, jf. figur 3.3.



Figur 3.3. SMV'ere der valgte administrative byrder som en vigtig begrænsning for ydeevnen.



Kilde: Vækstvilkår i Danmark, Økonomi- og Erhvervsministeriet, 2002, hentet fra A Pocketbook of Enterprise Policy Indicators, EU-Kommissionen, 2001

Tallene i figur 3.3. viser, at stillet overfor spørgsmålet om hvilke faktorer, der er mest begrænsende for vækst i deres virksomhed, svarer lidt over 15 pct. administrative byrder. Det kan ses som et udtryk for, at administrative byrder opfattes som en relativt større barriere for vækst i Danmark end i fx Finland, Sverige og Irland.

Konkurrenceevnepakken fra januar 2002 var det første skridt i at skabe bedre vilkår for iværksætter. Siden er fulgt *En enklere offentlig sektor*.

Regeringen er i gang med at styrke mulighederne for at indsende regnskaber til det offentlige i elektronisk form. Når systemet er fuldt udbygget, vil det være muligt at indsende regnskaber ét sted. Iværksættere vil således have lettere ved at aflevere deres regnskaber, og oplysningerne vil blive "genbrugt", så de samme oplysninger ikke skal indsendes til flere myndigheder.

For at lette de administrative byrder, har regeringen i efteråret 2002 brugt det danske EU-formandskab til at sætte bedre regulering på dagsordenen i hele EU. Kommissionen har fremlagt en handlingsplan, og regeringen arbejder for, at den følges op med konkrete initiativer, der skal munde ud i omfattende regelforenkling på EU-plan.

Udover at lette virksomhedernes administrative byrder ved hjælp af forenkling af de nuværende regler og love og forenkling af det offentlige egen administration, ønsker regeringen at udnytte de potentielle muligheder, der ligger i den digitale teknologi. Den digi-

tale teknologi kan bruges til at gøre de konkrete administrative opgaver lettere og mindre tidskrævende for iværksættere og virksomheder.¹⁸ Resultater fra Økonomi- og Erhvervsministeriets modelvirksomheder viser nemlig, at øget anvendelse af IT-værktøjer – herunder internettet – i forbindelse med virksomhedernes kontakt til det offentlige har medført et fald i de administrative byrder pr. ansat på næsten 25 pct. fra 1999 til 2001. Til sammenligning har de virksomheder, der ikke anvender internettet, oplevet en stigning på ca. fire pct.

Derfor er regeringen allerede i gang med en indsats på dette område. Blandt andet med udvikling af den nye erhvervsportal, www.virk.dk, der vil være klar til brug fra maj 2003. Ifølge en uvildig undersøgelse vil hjemmesiden kunne spare de små og mellemstore virksomheder for mellem 70 mio. kr. og op til et trecifret millionbeløb over de kommende år.¹⁹ Besparelserne afhænger af hvor mange virksomheder, der fremover vil anvende internettet.

3.3. Regeringens indsats til lettelse af administrative byrder

Men der skal også gøres en yderligere indsats, og regeringen præsenterer derfor i handlingsplanen initiativer til lettelse af de administrative byrder gennem styrket anvendelse af IT værktøjer. Desuden igangsætter regeringen et arbejde, der ser på mulighederne for at fritage iværksættere for specifikke administrative byrder.

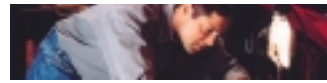
En indgang til den offentlige sektor

Selv om det er let at starte ny virksomhed i Danmark, er der stadig flere arbejdsgange og myndigheder involveret. Derfor kan arbejdet lattes og forenkles, så nye virksomheder får én indgang til det offentlige.

Første fase er at samle de opgaver, der er forbundet med opstart og ændringer af selskaber og enkeltmandsvirksomheder i én løsning, så alle virksomhedsformer kan oprettes ét sted. Herved undgås fx, at nye selskaber både skal registreres som selskab og derefter momsregistreres hos skattemyndighederne. Dette arbejdet er allerede sat i regi af det tværoffentlige Projekt Digital Forvaltning.

¹⁸ *Erhvervslivet og reguleringen 2000/2001*, Økonomi- og Erhvervsministeriet, 2002

¹⁹ *Erhvervsportalen og de danske virksomheder*, Epinion, 2002



Næste fase er at afhjælpe virksomhedernes problemer i den daglige drift. Derfor er næste skridt at sammenkoble registreringstjenesten med den nye erhvervsportal, Virk.dk's, indberetningsmiljøer. Disse gør det muligt at indberette alle oplysninger på et bestemt område, fx miljø, til det offentlige. Det vil betyde, at iværksætterne også får gavn af de fordele, det giver. Fx bedre genbrug af kendte oplysninger, en gratis digital signatur, 24 timers åbningstid og en skridt for skridt audio-visuel guide, der leder virksomhederne gennem alle led af de administrative opgaver.

Endemålet er, at der etableres en egentlig *one-stop-shop* for nystartede virksomheder på erhvervsportalen, hvor de nye virksomheder bliver guidet gennem udførelsen af de administrative opgaver, jf. boks 3.1.

Boks 3.1. Sammenhængende elektronisk indgang til registrering mv.

Der etableres en *one-stop-shop* for iværksættere, der skal gøre det lettere at løse alle de administrative opgaver, der opstår, når den nye virksomhed skal i gang med selve produktionen. Registreringer, licenser, tilladelser, indberetning af kontroloplysninger mv. samles i arbejdsgange, der tager udgangspunkt i virksomhedernes behov.

Digitalisering af løn- og personaleadministration

Et af de områder, der lægger beslag på meget af iværksætternes tid, er administration af løn og personale. Særligt overgangen fra nul til én ansat betyder et stort spring i de administrative byrder.

Mange af de administrative opgaver skyldes, at lønmodtagere i Danmark har en række personlige rettigheder. Sådan skal det stadig være, for ansatte i de danske virksomheder skal have gode og sikre vilkår. Men samtidig skal det være sådan, at arbejdsgiverne har en rimelig mulighed for at overskue og håndtere de opgaver, der er forbundet med at have ansatte.

Derfor vil regeringen udvikle en *digital medarbejderagent*, jf. boks 3.2. Det vil sige en internettjeneste, der samler den nødvendige information og alle de administrative opgaver forbundet med at have ansatte ét sted på internettet. Det gør det let at overskue opgaverne. Et af de elementer, der skal inddrages i en ny digital medarbejderagent, er lønsystemet *LetLøn*. *LetLøn*, der allerede i dag kan anvendes i danske virksomheder, vil blive udbygget, så danske virksomheder i fremtiden vil kunne løse endnu flere lønopgaver elektronisk. Udbygningen af *LetLøn* vil gøre det lettere for iværksætteren at tage springet til at have ansatte.

Boks 3.2. Digital medarbejderagent

Ved at anvende IT er det i dag blevet nemt at oprette og registrere et selskab. Regeringen vil arbejde for, at det på samme måde bliver nemt at håndtere de daglige administrative byrder i mindre og nystartede virksomheder. Derfor udvikler regeringen nu to nye digitale løsninger, der er målrettet mindre og nystartede virksomheder.

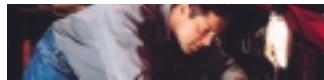
For det første samles alle de blanketter og oplysninger, som iværksættere skal levere, et sted. Det betyder, at iværksætterne ikke længere skal henvende sig til Told og Skat, miljømyndigheder, Arbejdsmarkedsstyrelsen mv, når de skal til at ansætte medarbejder udvide produktion eller lignende.

For det andet etableres en såkaldt digital medarbejderagent. I stedet for at skulle læse lange bekendtgørelser eller blanketter igennem, når iværksætterne eller mindre virksomheder fx skal skifte bestyrelsesmedlemmer, ansætte en medarbejder eller gå i gang med en ny produktion, så vil det i fremtiden være muligt at få fortrykte standardskemaer, hvor der kun er få ting, der skal ændres. Hvis iværksætteren fx skal i gang med en produktion, så skal man i dag både have miljøgodkendelse, sikkerhedsgodkendelse osv. Ideen er, at iværksætteren i fremtiden blot skal klikke på en knap for ny produktion og så kommer der et fortrykt skema for forskellige godkendelser. Iværksætteren skal så blot ændre få punkter, så oplysningen præcis svarer til den pågældende virksomhed, fx adresse, navn og branche og antal medarbejdere.

Lettelse af de skatte- og regnskabsmæssige rutiner

Udover en bedre anvendelse af digital teknologi og en lettelse af overgangen fra nystartet til ekspanderende virksomhed vil regeringen som led i sin handlingsplan for en enklere offentlig sektor undersøge, om små virksomheder skal være underlagt de samme skattemæssige krav til regnskaber som større virksomheder.

Mindre virksomheder, især iværksættere, har ikke et stort administrativt apparat i ryggen til at håndtere de skattemæssige krav, som bliver stillet til regnskaber. Iværksætteren er ofte nødt til selv at tage sig af alle de krav, der stilles til udformning af regnskaberne. Disse krav kan langt bedre honoreres af større virksomheder, og virksomheder, som har etableret velfungerende administrative rutiner, jf. boks 3.3.

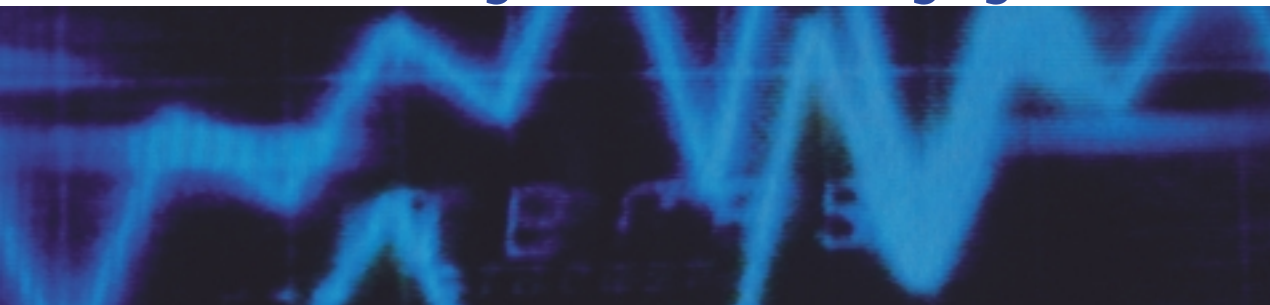


Boks 3.3. Minimumsordning for iværksættere

Regeringen vil arbejde for at etablere en såkaldt minimumsordning for nystartede virksomheder. Ordningen kan betyde, at virksomheder, som er under tre år, fritages fra en række administrative opgaver. Det drejer sig bl.a. om momsregnskaber, indberetninger til Danmarks Statistik, miljøgodkendelser, arbejdspladsvurdering mv. Samlet set vil fritagelsen for disse opgaver medføre en administrativ lettelse for de nystartede virksomheder på op imod ti timer om måneden.

Regeringen foreslår, at der nedsættes en arbejdsgruppe, der, gennem tæt dialog med erhvervslivets organisationer, udarbejder et grundigt beslutningsgrundlag for at indføre en særlig iværksætterordning, hvor nye virksomheder i en afgrænset periode fritages fra udvalgte administrative opgaver.

4. Vækst gennem finansiering og skat



Alle iværksættere har brug for finansiering. Damefrisøren har brug for finansiering til at indrette salonen. Og civilingeniøren, der vil udnytte sin opfindelse, har brug for finansiering til patentudtagning, prototype, markedsundersøgelser osv.

Den måde vores skattesystem og finansielle markeder fungerer på, spiller en vigtig rolle for, hvor nemt eller svært det er at skaffe finansiering til at komme i gang og få virksomheden til at vokse.

Skatten påvirker blandt andet kassebeholdningen i nystartede virksomheder, lysten til at investere i nye virksomheder og mulighederne for at komme i gang. På samme måde påvirker de finansielle markeder mulighederne for at låne penge og finde den helt rigtige udviklingskapital, når virksomhederne skal vokse.

De lande, som i dag klarer sig godt på iværksætterområdet, har alle et velfungerende marked for finansiering af nye virksomheder. Meget tyder derfor på, at et velfungerende kapitalmarked spiller en vigtig rolle for iværksætterne. Ikke mindst når det drejer sig om at skabe vækst i de nye virksomheder.²⁰

Regeringens målsætning er klar. Skatterne må ikke skabe unødige barrierer for, at gode ideer kan blive til gode forretninger. Samtidig er det regeringens ambition, at Danmark skal have et af de bedste markeder for finansiering af gode forretningsideer.

4.1. Skat og iværksættere – hvordan står det til?

Det er langt fra nogen nem opgave at sige præcist, hvor godt det danske skattesystem er – set fra et iværksættersynspunkt. Skatterne påvirker mulighederne for at starte og for at skabe vækst og beskæftigelse på mange måder.

I kapitel 1 blev personbeskatningens betydning for risikoviljen og virkelysten behandlet. I dette kapitel sættes fokus på de særlige skatteforhold, som påvirker de nye virksomheders muligheder for at skaffe kapital, skabe overskud og aflønne medarbejderne.

Helt overordnet skal skattesystemet på den ene side fremme mulighederne for, at gode ideer bliver til gode forretninger. På den anden

20 FORA, *Et benchmarkstudie af iværksætteraktivitet - hvad kan Danmark lære*, 2003



side må skattesystemet ikke indrettes, så det giver incitament til, at virksomheder etableres alene med henblik på skatteunddragelse og skattetænkning.

Det vil fx ikke være svært at bruge skatterne til at få endnu flere til at starte egen virksomhed, hvis det er den eneste ambition på iværksætterområdet. Det er blot et spørgsmål om at fjerne skatten helt for nye virksomheder eller sænke den så meget, at det er ekstremt attraktivt at blive iværksætter. Men det er ikke god økonomi set med samfundets øjne. Det vil ikke alene virke konkurrenceforvridende i forhold til allerede eksisterende virksomheder. Men det vil også give en skattereduktion til virksomheder, der uanset de favorable vilkår ville etablere deres virksomhed alligevel. Dertil kommer, at der på den måde vil blive sat ting i gang, som ikke er levedygtige på lidt længere sigt, alene for at slippe billigere i skat.

En bedømmelse af skattesystemet er både en diskussion om skattesatser og skattebetingelser for iværksættere. Når det drejer sig om skattesatser er det især selskabsskatten og skatten på investeringer i nye virksomheder, som er afgørende. Selskabsskatten spiller en vigtig rolle for mulighederne for at spare op i virksomheden, fx til nye investeringer og udvikling af forretningsideer. Og skatten på investeringer i nye virksomheder er vigtig for, hvor dyrt det er at tiltrække kapital ude fra.

Målt på selskabsskatten tilhører Danmark – med en selskabsskattesats på omkring 30 pct. – sammen med bl.a. Sverige, Finland, Holland og Frankrig de europæiske lande, der har den laveste selskabsskat. Kun Irland har en betydeligt lavere selskabsskat, mens lande som Tyskland og Italien har en betydelig højere.

I modsætning til en række andre OECD-lande har Danmark ikke indført særligt gunstige skattevilkår for mindre virksomheder og iværksættere. Baggrunden er bl.a. analyser fra OECD, der peger på, at den type skatteincitament bør overvejes nøje.²¹ Det er ikke samfundsøkonomisk hensigtsmæssigt at stimulere aktiviteter, der alene gennemføres i kraft af selektive begunstigelser. Samtidig er der tilsyneladende ikke den store sammenhæng mellem de lande, der tilbyder lavere beskatning for iværksættere og mindre virksomheder og de lande, der generelt klarer sig godt på iværksætterområdet.

21 Chen, Lee and Mintz *Taxation, SMEs and Entrepreneurship*, OECD STI working papers, 2002/9.


Når det drejer sig om skat på investeringer i nye virksomheder tilhører Danmark midtergruppen med en samlet skat på kapitalindkomst på omkring 60 pct. Til lande med en meget lav beskatning på investeringer i nye virksomheder hører Irland og Italien, mens bl.a. Tyskland og Frankrig tilhører gruppen af lande med en noget højere beskatning på investeringer i nye virksomheder.

Selv om beskatningen af kapitalindkomst er nogenlunde konkurrencedygtig, så kan beskatningen være besværliggjort af mange forskellige regler, der gør kapitalbeskatningen kompliceret. Det er selv sagt et problem for både iværksætter og investor. Derfor har regeringen igangsat et arbejde, der drejer sig om at forenkle beskatningen på aktieavancer. Samtidig har regeringen fremsat lovforslag om den skattemæssige behandling af investeringsforeningen med få medlemmer. Det nye lovforslag betyder, at de nugældende regler for etablering af innovationsforeninger, med fokus på investering i risikofyldte projekter, bliver attraktive for investorerne.

Udover selskabsskatten og skatten på investeringer i nye virksomheder er der naturligvis en række andre skatteforhold, som er vigtige for iværksættere. For nye virksomheder, hvor det tager lang tid at udvikle ideen til en god forretning, spiller mulighederne for at fremføre underskud fx en vigtig rolle. På samme måde er reglerne for at belønne medarbejderne med aktier og optioner vigtige for likviditeten i det nye selskab i den første tid.

I nogle brancher, fx bioteknologi, kan tiden, fra en ide udvikles, til et nyt produkt er klart til at blive lanceret på markedet, være meget lang. Ofte mellem fem og ti år. For virksomheder i disse brancher er det naturligvis afgørende, hvordan de kan behandle underskud. Indtil *Konkurrenceevnepakken*, som regeringen fremlagde i foråret 2002 var reglerne, at virksomhederne kun måtte fremføre underskud i fem år. Efter fem år gik regnskabet med skattevæsenet i nul og tidligere års underskud kunne herefter ikke modregnes i overskud. Med *Konkurrenceevnepakken* har regeringen gjort fremførsel af underskud ubegrænset og kan derfor tilbyde højteknologiske iværksættere i Danmark betingelser, der er fuldt på højde med de førende lande.

Samlet set tilbyder Danmark på en række områder iværksættere fornuftige skattevilkår. Her kan vi måle os med de bedste lande. Og når



det drejer sig om satsen, fx skat på kapitalindkomst, så ligger vi i midtergruppen i OECD.²²

4.2. Finansiering af nye virksomheder

Langt de fleste, der starter egen virksomhed, bruger i begyndelsen deres opsparing eller tager et lån i banken.

Med det danske skattetryk er mulighederne for selv at spare op til start af egen virksomhed ikke helt så gunstige som i lande med en lavere personbeskatning. Derfor findes der i dag en såkaldt etableringskontoordning. Etableringskontoordningen giver mulighed for at trække penge fra i skat, der placeres på en særlig konto, med det formål at starte egen virksomhed.

I forbindelse med *Konkurrenceevnepakken* gjorde regeringen ordningen endnu bedre. Det skete bl.a. ved at hæve grænserne for, hvor meget der skattefrit kan indbetales på ordningen om året. Dermed blev der åbnet mulighed for, at nye virksomheder kan etableres med et stærkere kapitalgrundlag.

For at gøre etableringskontoordningen endnu mere anvendelig for iværksætterne vil regeringen lempe kravene til den såkaldte etableringsgrænse, jf. boks 4.1.

Boks 4.1. Nedsættelse af etableringsgrænsen

I dag anses etablering af selvstændig erhvervsvirksomhed for at have fundet sted, når den samlede anskaffelsessum for aktiverne til virksomheden overstiger 189.000 kr. (etableringsgrænsen). Flere typer af iværksættere vil typisk *ikke* have et investeringsbehov på 189.000 kr. for at etablere sig. Det drejer sig fx om freelanceren eller om mere traditionelle servicevirksomheder. En nedsættelse af etableringsgrænsen vil gøre det nemmere for disse typer iværksættere at stifte virksomhed.

Iværksætternes muligheder for at få lån i bankerne er også forbedret gennem lånegarantiordningen (VækstKaution), der blev etableret i 2000. VækstKaution er en form for forsikring, som betyder, at banken kan få dækket op til to tredjedele af tabsrisikoen på lån til bl.a. iværksættere.

Erfaringerne fra de første par år er ganske gode. Siden staten i 2000 og frem til slutningen af 2001 er der givet tilsagn om lån på mere

22 Chen, Lee and Mintz *Taxation, SMEs and Entrepreneurship*, OECD STI working papers 2002/9

end en mia. kroner under VækstKautitionerne. Over en tredjedel af alle lån er givet ved opstart af ny virksomhed. Og over 90 pct. af alle lån er givet til virksomheder med under fem ansatte – her af mange traditionelle virksomheder.²³

Ved etableringen af lånegarantiordningen blev der imidlertid lagt en række begrænsninger ind for dens anvendelse. Bl.a. er det kun muligt at få VækstKautition til finansiering af goodwill i forbindelse med generationsskifte. Men da generationsskifte også spiller en væsentlig rolle i det samlede billede af selvstændighedskulturen i Danmark vil regeringen ændre på disse bestemmelser, jf. boks 4.2.

Boks 4.2. Bedre finansiering af servicevirksomheder og generationsskifte

For generationsskiftevirksomheder er det i dag kun muligt at bruge VækstKautition i forbindelse med lånefinansiering af virksomhedens goodwill. Det begrænser brugen af VækstKautitioner sammenlignet med eksempelvis iværksættervirksomheder, hvor kautitionerne kan dække lån til anskaffelse af faste aktiver og til den indledende drift. Da generationsskifte også spiller en væsentlig rolle for selvstændighedskulturen, vil regeringen derfor ændre reglerne for VækstKautition, så der i fremtiden bliver videre adgang til at bruge ordningen i forbindelse med generationsskifte. VækstKautitioner i forbindelse med generationsskifte vil fremover også kunne omfatte investeringer i faste aktiver og finansiering af driften i 3-6 måneder.

Med den lange tradition for lånefinansiering af erhvervsvirksomhed, forbedringerne af etableringskontoordningen, VækstKautition og VækstFondens øvrige vilkår for finansiering samt de senere års betydelige tilgang af ventureselskaber har iværksættere og mindre virksomheder adgang til en bred vifte af kapitalkilder, som forbedrer mulighederne for at skaffe penge til at starte virksomhed med.

4.3. Investering i vækstorienterede iværksættere

Selv om bankerne er det naturlige sted at hente kapital for flertallet af iværksætterne, så er der nogle som har behov for andre typer af finansiering. Det gælder særligt iværksættere, der satser på vækst. Specielle forhold i disse brancher stiller særlige krav til investorens risikovillighed samt til erfaring og kompetence.

Det er risikofyldt at investere i en nystartet innovativ virksomhed. Virksomheden bygger ofte på en uprøvet forretningsidé, et patent eller lignende. Samtidig kræves der store investeringer til forskning

²³ Opgørelser fra VækstFondens årsregnskab 2001.



og udvikling, markedsundersøgelser mv., inden virksomheden er i gang.

Omvendt ligger der et stort potentielt afkast i at investere i den innovative virksomhed. Men udviklingsprocessen frem mod et produkt er kapitalkrævende og ofte langstrakt. Samtidig er flere og flere virksomheders aktiver overvejende immatrielle og består af menneskelige ressourcer og intellektuel ejendom. Fx har en biotekvirksomhed udsigt til en stor fremtidig indtjening, hvis patentet bag fører til et nyt lægemiddel. Men der går let mange år, inden produktet er på markedet.

Samtidig stilles der store krav til dem, der investerer i innovative virksomheder. Den rene kapital gør det ikke alene. Investoren skal have viden om de virksomheder, der investeres i. Det er fx meget vanskeligt at vurdere om en virksomhed, der bygger på et patent, kan blive til en god forretning flere år frem i tiden. Investoren skal samtidig være i stand til at rådgive de virksomheder, der skydes penge i.

Venturekapital er tålmodig og kompetent kapital med aktiv deltagelse fra investors side. Investoren bidrager – ofte på bestyrelsesplan – med erfaring og viden, der supplerer den viden, ejeren selv har. Investeringerne spredes ud på mange virksomheder, så risikoen for investoren mindskes. Tilsammen betyder konceptet, at ventureinvestoren har risikovilligheden, tålmodigheden og indsigten til at investere i innovative virksomheder.

Hvorvidt der er en direkte sammenhæng mellem venturemarkedet og opstarten af innovative virksomheder, er meget svært at afgøre. En hollandsk undersøgelse har forsøgt at se på sammenhængen mellem markedet for venturekapital og opstart af nye innovative virksomheder i seks udvalgte lande, jf. tabel 4.1.

Tabel 4.1. Ventureinvesteringer og opstart af innovative virksomheder, 2000

Land	Ventureinvesteringer i pct. af BNP	Opstart i innovative brancher
USA	1,11	25,8
Storbritannien	0,40	28,4
Holland	0,39	16,6
Belgien	0,22	11,8
Tyskland	0,19	18,8
Danmark	0,11	14,7

Anm.: Venturekapital er angivet som de årlige investeringer i forhold til BNP. Opstarten i innovative brancher i forhold til samlede antal virksomheder i innovative brancher. Analyser fra VækstFonden indikerer, at tallene for ventureinvesteringer i Danmark er undervurderede sammenlignet med de andre viste lande .

Kilde: *Vækstvilkår i Danmark*, Økonomi- og Erhvervsministeriet, maj 2002 og EIM *Internationale benchmark ondernemerschap*, 2001. Zoetermeer, Holland.

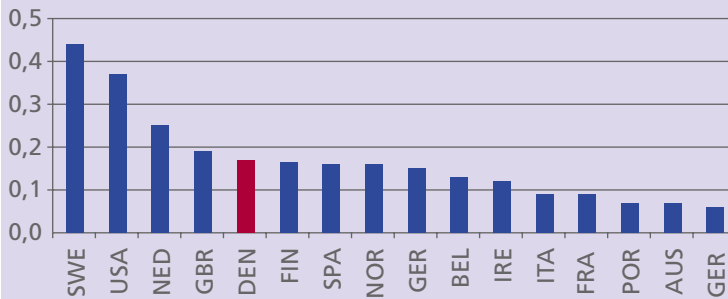
Resultatet er på ingen måde bevis for en positiv sammenhæng. Det kræver mere omfattende studier, inden der kan siges noget endeligt om sammenhængen. Umiddelbart kan det dog konstateres, at de lande, der klarer sig bedst målt på væksten i nye virksomheder, alle har et velfungerende marked for venturekapital. Det er uklart om det skyldes, at mange innovative virksomheder giver et godt marked for venturekapital. Eller om det skyldes, at et marked for venturekapital er en vigtig forudsætning for vækst i nye virksomheder. Det er dog interessant, hvis venturemarkedet reelt virker som løftestang for opstart og vækst i nye virksomheder.

Danmark ligger i dag relativt godt placeret blandt OECD-landene, når der måles på de faktiske ventureinvesteringer, jf. figur 4.1.²⁴

24 Udbredelsen af venturekapital i et land er en indikator for, om nye innovative virksomheder har adgang til finansiering, men også andre forhold kan spille ind. Fx har nogle lande traditioner for, at erhvervslivet henter penge via bankerne, mens egenkapitalfinansiering har større betydning i andre lande.



Figur 4.1. Ventureinvesteringer i procent af BNP 2001



Kilde: EVCA Yearbook 2002 og NVCA's hjemmeside www.nvca.com

I forhold til tidligere opgørelser viser tallene, at det danske venturemarked er blevet styrket i forhold til udlandet. Det skyldes en stigning i den absolutte mængde investeringer i Danmark, samtidig med at flere europæiske lande og USA har oplevet et fald i de faktiske ventureinvesteringer i samme periode.

Det vurderes, at der stadig er et potentiale i at udvikle venturemarkedet i Danmark.

For det første er venturekapital stadig et relativt nyt fænomen i Danmark. Det er først inden for de seneste år, at der er kommet rigtig gang i det danske marked. Det kan betyde mangel på de erfaringer og kompetencer, som er kritiske for branchen.

For det andet har de store formuer, som er placeret i forskellige typer af pensionsopsparinger ikke i samme omfang som i andre lande fundet vej til venturemarkedet. I Danmark er kun en halv pct. af pensionsformuen investeret i venturebranchen. I Holland, Storbritannien og USA er det mellem fire og syv pct. Erfaringer tyder på, at pensionskassernes langsigtede investeringsstrategi kan sikre, at markedets kompetencer og erfaringer udvikles.²⁵

For at styrke netop pensionssektorens investeringer i vækstvirksomheder og venturemarkedet har Økonomi- og Erhvervsministeriet indledt en dialog med branchen. I dialogen vil der blive gået i dyb-

25 Se *Vækstvilkår i Danmark* s. 197. Økonomi- og Erhvervsministeriet, maj 2002.

den med, hvordan en større del af den danske pensionsformue kan finde vej til fremtidens danske vækstvirksomheder.

Herudover kan den måde, investorerne anvender aktiemarkedet på, spille en rolle. Investorernes strategi går ud på at notere succesfulde investeringer på børsene, når ventureinvestoren ikke kan tilføre virksomheden mere værdi. I udlandet tyder erfaringerne på, at der er en sammenhæng mellem aktiemarkeder, alternative børser og venturemarkedet.

Endelig kan det have betydning, at vi i Danmark ikke har helt den samme tradition for de såkaldte Business Angels som i andre lande. Dvs. privatpersoner, der investerer deres personlige formue i nystartede virksomheder, samtidig med at de aktivt engagerer sig i ledelsen og bestyrelsesarbejdet.

Alle lande i den vestlige verden er opmærksomme på venturemarkedets betydning for opstart og vækst i innovative virksomheder. Og rundt omkring er der igangsat en række forskellige politiske initiativer. I fx USA, der i dag har det mest veludviklede venturemarked i verden, findes der en række offentligt støttede initiativer, der understøtter det private venturemarked.

Erfaringer viser, at jo flere investeringer i de tidligere faser, des mere udviklet er markedet.

Med innovationsmiljøerne er der i Danmark skabt en ramme for, at de nystartede virksomheder kan få de første penge til at udvikle forretningsplan, patentundersøgelser og markedsundersøgelser. Men miljøerne kan kun finansiere op til ca. 1,5 mio. kr. per nyetableret virksomhed.

De modeller, som de forskellige lande anvender for at understøtte det private marked, varierer naturligvis. Men i de lande hvor venturemarkedet fungerer bedst, synes der især at være nogle fællestræk i indsatsen.

Først og fremmest er der fokus på de tidlige faser. Dvs. investeringer i virksomheder som lige er sprunget ud fra forskerparker eller andre inkubatorer. Det er der flere grunde til.

En grund er, at forholdet mellem risiko og afkast i de tidlige faser ofte er meget skævt. Det er uhyre vanskeligt at vurdere potentialet i



en virksomhed, som fx lige har udtaget sit første patent, men endnu ikke er gået i gang med at omsætte det til et konkret produkt. At investere på dette tidlige tidspunkt kan måske bedst sammenlignes med at tippe. Det hjælper at kende holdene godt, men chancen for succes er alligevel beskedent.

Derfor er langt de fleste investorer også tilbageholdende med at investere i de tidlige faser. De venter til, at ideerne er kommet længere frem og er begyndt at vise deres egentlige potentiale. De tipper så at sige i halvlegen. Der er forsat stor risiko, men der er trods alt bedre overblik over de endelige resultater.

En anden grund til at markedet er tilbageholdende med at investere i de tidligere faser, er omkostningerne. Investeringerne i de tidlige faser er ofte små, fx mellem to og ti mio. kr. Men set med en investors øjne, er omkostningerne ved små investeringer lige så store, som hvis der fx investeres 50 mio. kr. eller mere. I mange tilfælde endog større. Hvis investeringen skal tjene sig ind, skal forrentningen på små investeringer være stor. Og der ikke noget, som taler for, at forrentningen ved små investeringer set over en bred front er større end ved større investeringer. Også det er med til at afholde private fra at engagere sig i de tidlige faser.

I Danmark spiller det offentlige en rolle i de tidlige investeringsfaser, ikke mindst via VækstFonden. VækstFondens opgave er at stimulere markedsudviklingen. Det sker via investeringer i venturefonde og virksomheder samt via lån mv., hvor egenkapitalen på 2,3 mia. kr. bruges aktivt. Med VækstFondens nye strategi er det lykkedes at sætte ekstra skub i den opgave. I dag udgør den samlede finansiering fra VækstFonden i størrelsesordenen 300 til 400 mio. kr. årligt. Tidligere lå finansieringsniveauet på omkring 150 mio. kr. årligt. For at opfylde den strategi er det nødvendigt, at VækstFonden får del i gevinsten, når det går rigtigt godt.

Regeringen vil nu sætte yderligere skub i at skabe den afgørende fødekanal for nye vækstorienterede virksomheder. Regeringen vil i samarbejde med bl.a. private investorer etablere en ny såkaldt iværksætterfond med en kapital på minimum en halv mia. kr. Fonden skal bl.a. specialisere sig i at investere i de virksomheder, som kommer ud af innovationsmiljøer, forskerparker og lignende og bringe dem videre til det private venturemarked. Ideen er at få nogle af Danmarks dygtigste investorer til at administrere fonden og udvikle de virksomheder, som fonden investerer i. Fondens succes skal måles

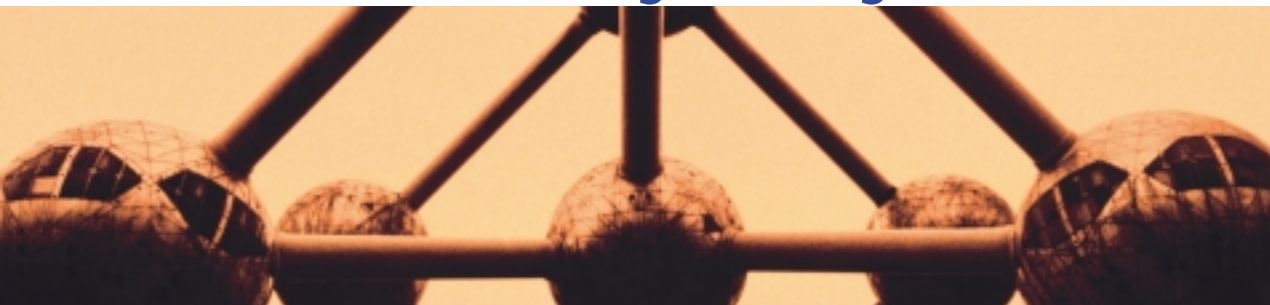
på, hvor mange virksomheder den bringer fra fx innovationsmiljøerne over til det private venturemarked og afkast til investorer, jf. boks 4.5.

Boks 4.5. Iværksætterfond

For at forbedre de nye vækstvirksomheders adgang til risikovillig kapital i det tidligste stadie af vækstforløbet, er det tanken, at staten skal gå sammen med private investorer og VækstFonden om at etablere en iværksætterfond. Pengene tilvejebringes via staten, VækstFonden og private investorer. Midlerne fordeles sig sådan, at staten og VækstFonden tilvejebringer ca. en tredjedel af midlerne, mens private står for ca. to tredjedele.

For at sikre, at fonden løbende vil være i stand til at klare de opfølgende investeringer i vækstvirksomhederne, vil det være helt centralt, at den får tilstrækkelige volumen. Derfor sigter regeringen på, at fonden skal have en kapital på minimum 500 mio. kr.

5. Vækst gennem kommercialisering af viden og forskningsresultater



Hvert år udvikles store mængder ny viden og forbedrede teknologier på landets universiteter og andre videninstitutioner. En del af denne viden udnyttes kommercielt gennem samarbejde med erhvervslivet, gennem salg af licenser og patenter og ved etablering af nye højteknologiske og innovative virksomheder. Udfordringen for samfundet er at drage mest mulig nytte af viden og forskningsresultater. Iværksættere spiller en væsentlig rolle hertil.

Flere ting tyder imidlertid på, at en større del af Danmarks videnpotentiale kan bringes i anvendelse ved, at flere højtuddannede etablerer højteknologiske og innovative virksomheder. Tilvæksten af nye virksomheder i de højteknologiske og innovative erhverv er af afgørende betydning for den langsigtede udvikling og fornyelse i erhvervsstrukturen. Virksomheder i de højteknologiske og innovative erhverv står centralt i Danmarks udvikling i retning af en videnøkonomi. Selv om de i dag kun udgør en lille del af den samlede økonomi, er de blandt de hurtigst voksende erhverv i Danmark.²⁶ Samtidig udgør de et erhverv, der bidrager betydeligt til vidensspredningen til andre erhverv, hvorved de dermed øger teknologi- og innovationsniveauet på tværs af brancher. Desuden er de nye højteknologiske og innovative virksomheder i særlig grad orienteret mod de globale markeder og tjener som trækplaster for udenlandsk kapital og viden.²⁷

5.1. Status for iværksætteri indenfor innovation og højteknologi

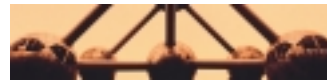
I dag etableres der 200-300 nye højteknologiske og innovative iværksættervirksomheder om året, hvilket svarer til mindre end to pct. af det samlede antal nye virksomheder.²⁸ På grund af statistiske begrænsninger er det svært at sammenligne direkte med udlandet. Men tilgængelige analyser indikerer, at Danmark på dette punkt ligger lavere, end i de lande vi normalt sammenligner os med.²⁹

26 Erhvervsfremmestyrelsens ressourceområdeanalyser peger fx på, at medico/sundhed og IT/kommunikation er de ressourceområder, der de seneste år har bidraget mest til værditilvæksten i Danmarks erhvervsliv (*Medico/Sundhed og IT/Kommunikation*, begge fra marts 2001).

27 ErhvervsUdviklingsRådets DISKO analyser 1997-1999, bl.a. den sammenfattende rapport, *Det danske innovationssystem*, september 1999.

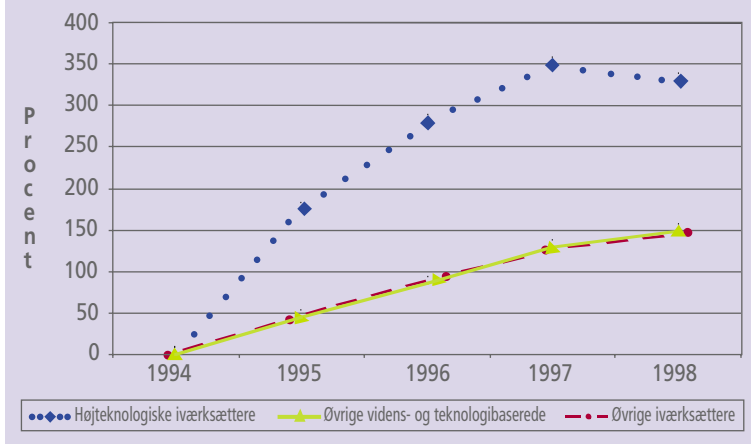
28 Skøn baseret på en særkørsel fra Danmarks Statistik, opgørelser fra innovationsmiljøerne og uafhængige analyser, bl.a. Patrizia Venturelli, *Etablering og udvikling af nye innovative virksomheder*, 2001.

29 Bl.a. OECD, *Technology, Productivity and Job Creation: Best Policy Practises*, 1998, OECD, *Benchmarking: Fostering firm creation and entrepreneurship*, 2002, den hollandske iværksætterhandlingsplan *The Entrepreneurial Society*, samt skøn fra Tekes, Finland.



De højt teknologiske og innovative iværksættere har generelt været bedre end andre iværksættere til at skabe vækst. Data fra Danmarks Statistik viser, at de højt teknologiske og innovative iværksættere har bidraget forholdsvis mere til værditilvækst og eksport. Samtidig har de en højere omsætningsvækst end andre nystartede virksomheder, jf. figur 5.1.³⁰

Figur 5.1. Akkumuleret omsætningsvækst i nye virksomheder etableret i 1994



Højt teknologiske og innovative iværksættervirksomheder opstår ofte i et samspil mellem videninstitutioner, innovationsmiljøer og forskerparker, erhvervsliv og investorer. Til sammen udgør disse institutioner de centrale aktører, når der skal skabes en infrastruktur for kommercialisering af viden og forskning. Det skal være en infrastruktur, der virker som et netværk og et samspil, hvor den gode ide – eller viden – udvikles, udfordres og testes for dens forretningsmæssige værdi. Et styrket samspil mellem disse aktører vil derfor kunne skabe grobund for flere og bedre højt teknologiske og innovative iværksættere.

Ligesom det er vanskeligt at sammenligne Danmark med udlandet, når det gælder andelen af højt teknologiske og innovative iværksættere, er det også vanskeligt at sammenligne disse iværksætteres rammebetingelser. Hvert land har udviklet sin egen struktur med institutioner og tiltag, der på forskellig måde spiller sammen og understøtter opstarten af nye højt teknologiske og innovative iværksættere.

30 Særkørsel fra Danmarks Statistik, 2002.

På tværs af landene er der dog udbredt enighed om, at en forudsætning for kommercialisering af viden er udviklingen af en stærk, professionel og sammenhængende infrastruktur.

Som et led i udviklingen mod flere innovative og højteknologiske iværksættere gøres i Danmark, og de fleste OECD-lande, en særlig indsats for at styrke uddannelse og forskning inden for især de tekniske og natur- og sundhedsvidenskabelige fag, lette adgangen til risikovillig kapital, skabe netværk med andre iværksættere og øge kontakten mellem videnmiljøer og erhvervslivet. Det har vist sig at være vigtige forudsætninger for at øge andelen og udviklingen af højteknologiske og innovative iværksættervirksomheder.³¹

Andelen af højtuddannede – specielt inden for de natur- og sundhedsvidenskabelige fag – er lav i Danmark sammenlignet med de øvrige OECD-lande, bl.a. Finland, USA og Canada.³² For at øge interessen for disse uddannelser har regeringen allerede taget initiativ til at styrke de tekniske og natur- og sundhedsvidenskabelige uddannelser. Med hensyn til forskningsinvesteringer inden for de højteknologiske sektorer er Sverige, USA og Finland førende, mens Danmark ligger omkring OECD-gennemsnittet.³³

5.2. En stærk og sammenhængende infrastruktur for kommercialisering

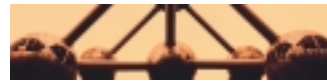
Regeringens strategi handler om at udvikle en sammenhængende infrastruktur for kommercialisering af viden og forskningsresultater. Innovationsmiljøernes mulighed for at koble viden og kapital gør dem til kernen i den infrastruktur, der skal understøtte fremkomsten af flere nye højteknologiske og innovative virksomheder. Derfor har regeringen sikret finansieringsgrundlaget for, at innovationsmiljøerne fortsat kan investere i nye højteknologiske og videnbaserede iværksættervirksomheder.

Innovationsmiljøernes primære opgave er at investere i iværksættervirksomheders tidligste faser. Men innovationsmiljøerne udgør også den institutionelle ramme for opstarten af nye højteknologiske og innovative virksomheder. De kan yde rådgivning i forbindelse med

31 Profil af højteknologiske og innovative iværksættere baseret på særkørsel fra Danmarks Statistik og sammenligning med andre højtudviklede økonomiers indsats overfor højteknologiske og innovative iværksættere.

32 OECD, *Education at a Glance*, 2001.

33 OECD, *Science, Technology and Industry Scoreboard: Towards a knowledgebased economy*, 2001.



udarbejdelse af forretningsplan og patentering og formidle kontakt til øvrige investorer. Forudsætningen for at kunne udvikle den ønskede infrastruktur er derfor, at innovationsmiljøer udvikles i et samspil med forskerparker, videninstitutioner og kapitalmarkedets aktører.

Fremtidens styrkede innovationsmiljøer

Innovationsmiljøerne har siden deres etablering i 1998 tiltrukket ca. 615 mio. kroner som supplement til den statslige medfinansiering på ca. 300 mio. kroner. Innovationsmiljøerne har desuden opbygget kommercielle og faglige kompetencer og etableret nationale og internationale netværk til bl.a. forsknings- og uddannelsesinstitutioner, jf. tabel 5.1.

Tabel 5.1. Innovationsmiljøernes resultater, 1998-2002³⁴

Forundersøgelser	Mere end 1000
Start af nye virksomheder	420
Antal arbejdspladser (skønnet)	600-1200
Tilførsel af statslig lån/kapital	300 mio. kr.
Tilførsel af supplerende privat kapital	Ca. 615 mio. kr.

Men skal innovationsmiljøerne udvikle sig som de stærke virksomhedskuvøser, regeringen har ambitioner om, er det nødvendigt med ændringer i den nuværende ordning for deres virke. De væsentligste begrænsninger i den nuværende model for innovationsmiljøernes opbygning, finansiering og drift er, at

- Modellen tilskynder til fokus på antal igangsatte projekter frem for modning, udslusning og kvalitet i projekterne.
- De økonomiske incitament er til at følge op på den private medfinansiering er for svage og samspillet med private investorer er for svagt.
- Mulighederne for at dække en del af det tidligste investeringsbehov, er begrænsede.
- Innovationsmiljøernes fokus er i dag begrænset til kommercialisering af viden og forskningsresultater gennem iværksætterier alene.
- Det nuværende antal miljøer kan give for stor spredning i kompetencerne.

34 Indberetninger fra innovationsmiljøerne til Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling. Antallet af arbejdspladser bygger på et skøn.

Derfor vil regeringen igangsætte en reform af ordningen for innovationsmiljøerne. Arbejdet med fremtidens innovationsmiljøer vil ske ud fra de principper, der skitseres i boksen nedenfor.

Principper for fremtidens innovationsmiljøer

- Et tættere samspil med videninstitutioner.
- Finansieringen af miljøerne skal tildeles ud fra en kvalitativ vurdering af miljøernes resultater.
- Miljøerne skal have økonomiske incitamenter til at følge op på de igangsatte projekter og udvikle samarbejde med private investorer.

Arbejdet foregår i to faser. Første fase træder i kraft den 1. januar 2003 med en ny finansieringsmodel. Fokus skal være på innovationsmiljøernes evne til at tiltrække privat kapital til yderligere udvikling af de projekter, der igangsættes i miljøerne, og på miljøernes samarbejde med videninstitutioner. Anden fase sker i forbindelse med det nye offentlige udbud af innovationsmiljøerne for perioden 2004-2006. Her vil ordningen blive yderligere udviklet, bl.a. med henblik på styrkelse og professionalisering af miljøerne gennem koncentration af kompetencerne i færre miljøer.

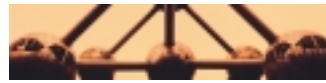
To nye forskerparker

På enkelte områder, hvor der i særlig grad er behov for spidskompetencer, skal rammebetingelserne for udvikling af global konkurrencedygtig viden sikres. Som supplement til de forskerparker, der allerede findes i dag, vil regeringen styrke væksten og fornyelsen inden for de mest betydningsfulde højteknologiske erhverv ved at etablere to specialiserede forskerparker inden for henholdsvis IT og biotek. Forskerparkerne, der udgør en fysisk ramme for forskningsbaserede projekter, er således med til at binde infrastrukturen for kommercialisering af viden og forskningsresultater sammen.

Tidligere undersøgelser har vist, at hovedstadsområdet har stærke erhvervs- og forskningsmæssige kompetencer netop inden for disse områder, og der findes her et potentiale for højteknologiske og innovative iværksættere.

Videninstitutioner som drivkraft

Foruden innovationsmiljøer og forskerparker er videninstitutionerne (fx videregående uddannelsesinstitutioner og sektorforskningsinstitutioner) de vigtigste aktører i infrastrukturen for kommercialisering af viden og forskningsresultater. Hvor innovationsmiljøerne er "fødselshjælperne", er det i videninstitutionerne, at driv-



kraften for udvikling af nye virksomheder findes i form af ny viden og ny teknologi.

Universitetsreformen er en god ramme for iværksætteri

Universitetsreformen vil styrke mulighederne for at fremme iværksætterkulturen på landets universiteter, både for studerende og forskere. Universitetsreformen giver universiteterne friere rammer, bl.a. til øget kommercialisering af forskningsresultater, i form af flere spin-off virksomheder. Etableringen af "advisory boards" med eksterne deltagere, bl.a. fra erhvervslivet, der skal rådgive universiteterne om strategisk nyudvikling, vil kunne give input om behovet for viden- og kompetenceopbygning på iværksætterområdet.

Den nye ledelsesstruktur vil samtidig give universitetsledelsen en bedre platform til at foretage personalemæssige prioriteringer, fx i forhold til efteruddannelse i iværksætteri, meritering af iværksætterrelaterede aktiviteter for forskere og undervisere, og til udvikling af nye specialiseringsmuligheder for studerende på kandidatniveau.

Det er derfor en forudsætning for flere højteknologiske og innovative iværksættere i fremtiden, at videninstitutionerne – ikke mindst universiteterne – styrker iværksætterkulturen og iværksætterkompetencerne blandt studerende og forskere. Dette er i høj grad institutionernes eget ansvar. Men regeringen vil gerne bidrage ved at give bedre rammer for universiteternes tilrettelæggelse af deres kerneopgaver: Uddannelse, forskning, videnuudveksling og teknologioverførsel. Den nye universitetsreform er netop en forbedring af disse rammer, som det fremgår af nedenstående boks.

Det er vigtigt, at landets universiteter uddanner kandidater med de rette kompetencer i forhold til samfundets behov. Disse kompetencer handler dels om faglige kompetencer, der vil give de nødvendige kvalifikationer til at udvikle den teknik eller idé, den højteknologiske og innovative iværksætter virksomhed skal hvile på. Dels om de almene og personlige iværksætterkompetencer.

Hvad angår de faglige kompetencer, har regeringen allerede taget initiativ til en styrkelse af de tekniske og natur- og sundhedsvidenskabelige uddannelser. Det sker bl.a. gennem en modernisering af naturvidenskabsundervisningen i hele uddannelsesystemet med vægt på udvikling af lærerkompetencer og med mulighed for samarbejde med erhvervslivet, gennem tættere samspil med den relevante sektorforskning, og gennem udvikling af nye naturvidenskabelige uddannelser med fokus på høj søgning og gennemførelse.³⁵

³⁵ Regeringens handlingsplan, *Bedre uddannelser*, juni 2002.

Regeringen vil endvidere reservere midler til etableringen og udviklingen af en ny landsdækkende MBA i iværksætteri og innovation. En sådan uddannelse kan give de studerende indsigt i og kompetence til at varetage de særlige problemstillinger, der knytter sig til etablering af nye virksomheder, bl.a. i forbindelse med immaterielle rettigheder. Regeringen vil endvidere arbejde for etablering af en tværgående forskerskole i iværksætteri og innovationsledelse. Formålet er at udvikle ny viden på området og kvalificere forskere og undervisere og på den måde udvikle universiteternes forsknings- og innovationskompetence.

Overførelse af teknologi

Et vigtigt element i arbejdet med at opnå vækst gennem kommercialisering af viden og forskningsresultater er at få bragt en større andel af den viden og de forskningsresultater, der findes på offentlige videninstitutioner videre til den private sektor, hvor der er de rette incitamenter til at sprede og udnytte ny forskning og viden. Men skal den viden, der udvikles, udnyttes bedre, fordrer det en sammenhængende infrastruktur, hvor der er stærke økonomiske incitamenter til, at videninstitutionerne tager hånd om identifikation og udvikling af viden og teknologi, som har erhvervmæssig interesse.

Lov om opfindelser ved offentlige forskningsinstitutioner fra 1999 har medvirket til at øge fokus på kommercialisering af offentlige forskningsresultater. Og i den sammenhæng er der etableret fem såkaldte patentkonsortier, hvor universiteter, sektorforskning og sygehuse samarbejder om at opbygge og udbrede kompetence om patentering og handel med rettigheder. Et naturligt næste skridt er at bygge videre på disse netværk, men i en mere formaliseret struktur, der åbner sig mere mod erhvervslivet.

Erfaringer fra udlandet – bl.a. Skotland, USA og Finland – viser, at de såkaldte “technology transfer” (teknologioverførsels) enheder bidrager til kommercialisering af offentlige forskningsresultater. Der er endnu ikke i Danmark gjort erfaringer med sådanne enheder. En analyse af bio-sundhedsområdet³⁶ peger imidlertid på, at en technology transfer enhed netop på biotek-området vil kunne medvirke til at understøtte hovedstadsregionens stærke erhvervs- og forskningsmæssige kompetence på området, jf. boks 5.1.

36 Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling, *Bio-/sundhed – et nyt partnerskab for vækst*, september 2002.



Boks 5.1. Teknologioverførelsesenhed til biotek

Regeringen vil medfinansiere en ny enhed inden for bio-sundhedsområdet i Hovedstadsregionen. Enheden skal etableres som et konsortium bestående af de centrale aktører på området og skal understøtte alle faser i kommercialiseringen af forskningsresultater og viden, dvs. generering, vurdering, modning og realisering. Endvidere skal den understøtte kommercialisering både i regi af eksisterende virksomheder og via nye virksomhedsetableringer.

Samlet strategi for øget kommercialisering af forskningsresultater

Mens de enkelte aktører i infrastrukturen hver for sig er godt på vej, fungerer samspillet, mellem dem endnu ikke optimalt. Der er nogle juridiske, økonomiske og kulturelle barrierer, der både er hæmmende for etableringen af flere højteknologiske og innovative iværksættervirksomheder og er hæmmende for den generelle kommercialisering af forskningsresultater.

Derfor vil regeringen i foråret 2003 fremlægge en samlet strategi for kommercialisering af viden og forskningsresultater. Det sker i regeringens handlingsplan om øget samspil mellem videninstitutioner og erhverv.

Det er en strategi, der vil komme med konkrete forslag til hvordan kommercialiseringen af forskningsresultater kan øges. Strategien skal sikre det største mulige afkast af de offentlige forskningsinvesteringer, både gennem iværksættere i form af spin-off virksomheder fra videninstitutionerne, og gennem etablerede virksomheder, fx ved salg af licenser.

Vi ved i dag for lidt om, hvordan kommercialiseringen foregår og hvilke barrierer, der konkret står i vejen for en optimal kommerciel udnyttelse af offentlige forskningsresultater. Derfor er regeringen i gang med et nærmere serviceeftersyn af hele systemet. Det er et arbejde, der bl.a. handler om at indsamle erfaringer fra de folk, der til daglig arbejder med kommercialisering på videninstitutioner, i innovationsmiljøer, private virksomheder og hos andre aktører på området. Nogle af de ting, der undersøges nærmere er de nuværende rammer for kommercialisering, den institutionelle struktur og institutionernes nuværende indsats i forhold til kommercialisering, samt videnmarkedets funktion.

Serviceeftersyn af infrastrukturen for kommercialisering af viden og forskningsresultater

Regeringens eftersyn af systemet for kommercialisering af viden og forskningsresultater vil bl.a. se på følgende fire forhold:

- *Den institutionelle struktur.* Hvilke aktører tager sig af hvilke opgaver og hvordan fungerer samarbejdet mellem dem? Har institutionerne de rette kompetencer og fornødne ressourcer til at varetage opgaverne? Er der opgaver, der i dag ikke varetages, og findes der omvendt et overlap, hvor flere tager sig af de samme ting? Kan man forestille sig en mere hensigtsmæssig arbejdsdeling end vi har i dag?
- *Rammer for kommercialisering.* Er der de rette juridiske, administrative og økonomiske rammer for kommercialisering? Er der brug for nye regler? Findes den rette type finansiering? Er der unødvendige administrative hindringer?
- *Videnmarkedet.* Hvordan fungerer markedet for viden? Hvilke behov er der? Findes der det rette forhold mellem udbud og efterspørgsel, pris og kvalitet? Er der kulturelle barrierer? Er der behov for nye initiativer for at få markedsmekanismerne til at fungere bedre?
- *Kommercialiseringsaktiviteterne.* Hvordan står det helt præcis til med kommercialiseringen i dag? Hvilken indsats gøres på de forskellige institutioner? Kan vi lære af hvordan, man organiserer kommercialiseringen af forskningsresultater i andre lande?

